

443

ՈՒՐ
ԵՆ
ՄԵՐԵԱՆԵՐ

2

Ի - 51

2
P-51

03 AUG 2009

ՈՒՐ ԵՆ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ

Ուր եւ Օրօնալիով, ինդուելով Կոմ Հրաջանով
Սպանուած Մեր Սիրելիները

Զիրկուած Մեռելներուն Համար
Ի՞նչ Յոյս Կայ

Ուր եւ՝ Երկինք, Դժոխք, Քաւարան,
Գեհեան եւ Տաճարոս

Արդարադատ Կառավարութիւնը, եւ
Անպատեհներուն Մէջ Յօշոտուող Մեր Սիրելիներուն
Վերադարձը՝ Երկրիս Վրայ

Յովհ. Ե. 28, 29, Յայտ. Ե. 18, Երեմ. ԼԱ. 16, 17:

Հրատարակիչ՝

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ս. ԳԻՐԳ ՌԻՍԱԼՈՂԱՅ ՄԻՈՒԹԻԻՆ

INTERNATIONAL BIBLE STUDENTS ASSOCIATION
(Armenian Department)

117 Adams St.,

Brooklyn, N. Y.

U. S. A.

1927

WATCH. TOWER

Rue Zananiri No. 3
SPORTING RAMLEH
ALEXANDRIE (Egypte)

ՈՒՐ ԵՆ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ

Աբ. Գրոց ցնծալից եւ գոհացուցիչ պատասխանը

Գրեց՝

Ճ. Ֆ. ՐԸԹ-ՀԸՐՅՈՐՏ

Նաեւ հեղինակ՝

«Աստուծոյ Քնարը»

«Աշխարհի Տագնապը—Ինչո՞ւ»

«Ներկայիս Ապրող Մարդկութենէն
Միլիոնատրոնէր Բնաւ Պիտի Չմեռնին»

«Սփոփանք Ժողովուրդին Համար»

«Բաղձալի Կառավարութիւն Մը»

«Ժողովուրդին Դրօշակը»

Էւն., Էւն., Գրքերու:

(“Where are the Dead?” in Armenian)

Copyrighted in 1927 by
INTERNATIONAL BIBLE STUDENTS ASSOCIATION

Printed in U. S. A.

18045-58

ՈՒՐ ԵՆ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ

«ՕԹՕՄՈՊԻԼՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԱՅ»

«ԱԴԱՄ ՈՒՐԱԽԵԱՆ՝ ԴԱԽԻԹ ԵՒ ՌԵԲԵԿԱ ՈՒՐԱԽԵԱՆՆԵՐՈՒ 23 Տարեկան Որդին, Օթօմալի-լով Զարնուած եւ Սպաննուած»

ԱՀԱ՝ այս վերնագրերը կը կրէր Սըմըրվիլ, Բընէթիքի մէջ հրատարակուող «ՏԷՅԼԻ ԳՐԱՆԻԲԸԼ» անուն առաւօտեայ թերթը: Ռւբախեան ընտանիքը Սըմըրվիլի առեւտրական եւ ընկերային շրջանակներու մէջ աչքառու դիրք մը կը գրաւէր: Անոնց երիցազոյն որդւոյն մահը այլ եւ այլ խօսակցութիւններու առիթ տուեր էր հասարակութեան մէջ: Շատ ժողովուրդ յուզարկաւորութեան ներկայ եղած էին, բայց ոեւէ քարոզ տուող չէր եղած:

Ռւբախեան ընտանիքէն եւ ոչ մէկը ոեւէ եկեղեցիի անդամակցած էր: Ադամ զինուոր տարուած, մի քանի ամիս մարզական բանակատեղին մնացած էր եւ կ'ակնկալէր յաջորդ զօրադունդին հետ Եւրոպական ռազմադաշտը մեկնիլ՝ եթէ Մեծ Պատերազմը անմիջապէս չդադրէր: Իր զինակիցները զինք թաղեցին առանց ոեւէ կղերի ներկայութեան, եւ ասիկա հասարակութեան մէջ, նամանաւանդ պառանկերու եւ բամբասիչ մարդոց, բաւական խօսուելրուքներու առիթ տուաւ:

Ադամի մահէն դեռ երկու ամիս առաջ՝ Զինադադարը ստորագրուելէ: Ամերիկա պատերազմին վերջին պարագաներուն էր որ մասնակից եղաւ. բայց երբ թշնամութիւններուն դադարումէն վերջ մարդահամար ըրին՝ տեսան որ Ամերիկայի երիտասարդութենէն հարիւր հազարէ աւելի ծաղիկ կեանքեր ինկած էին պատերազմի մէջ: Ուրիշ շատ մը հազարներ ալ ցուրտէն ու հիւանդութենէն մեռեր էին: Այդ Մեծ Պատերազմին մէջ՝ բոլոր ազգերէն սպաննուած:

ները միխոններով կը հաչուըռէին: Պատերազմէն ի գատ՝ կարգ մը երկիրներու մէջ ահաւոր սով մըն ալ վրայ հասաւ: Միայն մէկ երկիր մը մէջ՝ քսանեւինը միխոն մարդ մեռան անօթութենէ:

Պատերազմին վերջաւորութեան ժամանակները՝ աշխարհը ահաւոր համաճարակով մը պատուհասուեցաւ, որուն տեւողութեան մարդիկ մեռան սառնաշունչ-ցուրտին առջեւ թափթփող ճանճերու նման: Համաճարակը՝ միայն պատերազմով-պատուհասուած երկիրներուն մէջ չսահմանափակուեցաւ, հապա՝ համայն աշխարհ տարածուեցաւ, հիւսիսի սառուցեալ գօտիներէն մինչեւ հարաւի այրեցեալ գօտիները: Մահուան սեւ ծածկոյթ մը կարծես բովանդակ երկրագունդը կը շրջապատէր:

Երբ ահաւոր աղէտ մը կը պատահի ժողովուրդի մը՝ անոնց մէկ մասը կ'սկսի մտածել: Անոնք այժմ կը մտածեն, եւ հասարակութեան մէկ աչքառու անհատին յանկարծական մահը՝ իրենց յիշեցնել տուեր էր վերջին տարիներու բազմաթիւ մահերը: Կրկին ու կրկին իրարու կը հարցնէին. «Ու՞ր են մեռեալները»:

Երբ պատերազմը վրայ հասաւ, կղերները պատերազմի ի նպաստ քարոզներ տուին, երիտասարդները ստիպեցին որ բանակին միանան, եւ իրենց բնակէն ըսին անոնց թէ՝ ով որ ռազմադաշտին մէջ մեռնի ուղղակի երկինք պիտի երթայ: Այն ատեն մէկը այն դադափարը յայտնեց թէ՝ եթէ կղերներուն ըսածները չիտակ էին՝ ուրեմն լաւ պիտի ըլլար որ քարոզիչները նախ իրենք երթային ու ռազմադաշտին մէջ մեռնէին: Ակներեւ է որ կղերները իրենց ըսածներուն չէին հաւատար, ինչու որ անոնք պատերազմի ճակատէն միշտ հեռու կեցած էին:

Սովին եւ համաճարակին պատճառած բազմաթիւ մահերը շատ մը կղերներու քարոզներուն գլխաւոր նիւթը կազմեցին, թէեւ այլ եւ այլ քարոզիչներու արտայայտած դադափարները այս կամ այն կերպով իրարմէ կը տարբերէին: ՔՐՄՆԻՔԸԼ թերթը իրեն դուր՝ ըրած էր այդ քարոզներէն հատուածներ

հրատարակել, եւ երբեմն ամբողջ քարոզ մը կը հրատարակէր: Անշուշտ տեղւոյն մարդիկը, մասնաւորապէս անոնք որ սիրելիներ կորսնցուցած էին, կը կարդային զանոնք:

Կաթոլիկ կղերները ըսին թէ՝ եթէ իրենց եկեղեցիին հաւատարիմ ու բարի Կաթոլիկ մը մեռնի, մահուան ատեն ուղղակի երկինք կ'երթայ. բայց եթէ նա բարի Կաթոլիկ մ'ըլլալով հանդերձ իր ուխտերուն մէջ թերի գտնուի՝ մեռած ժամանակ քաւարան կ'երթայ անորոշ ժամանակի մը համար, ու քաւարանի իր տառապալի վիճակէն կրնայ ազատիլ քահանաներուն կամ վարդապետներուն աղօթքներովը: Սակայն եթէ ոչ-Կաթոլիկ կամ ուրիշ ունէ եկեղեցիի անդամ չեղող ամբարիշտ մէկը մեռնի՝ անիկա մեռած ատեն յաւիտենական չարչարանաց վայր մը կ'երթայ, այնպիսի տեղ մը ուրկէ ալ ազատում չի կայ, եւ կղերները այդ վայրին անունը դժոխք ըրած են:

Բողոքական կղերները իրենց քարոզներուն մէջ մասամբ կը տարբերէին Կաթոլիկներէն: Բողոքական քարոզիչները գլխաւորաբար այն համոզումը ունէին թէ՝ եթէ մէկը իր մեռած ատեն եկեղեցիի մը լաւ անդամը եղած է՝ անմիջապէս երկինք կ'երթայ, ու հոն այդ օրէն սկսեալ անվերջ երանութիւն կը վայելէ. բայց եթէ մեռնողը եկեղեցիի անդամ չէ, հապա՝ հանրութեան կողմէ անաստուած ճանչցուածներէն է, նա յաւիտենական չարչարանաց վայր մը կ'երթայ, ուր յաւիտենա յաւիտենից զգայուն կերպով պիտի չարչարուի, եւ ուրկէ ալ բնաւ պիտի չկրնայ ազատիլ:

Այս քարոզներուն հրատարակուած ատենները՝ տեղւոյն թերթին մէջ վճարուած փոքրիկ ծանուցում մըն ալ երեւցաւ, որով կը յայտարարուէր թէ մի ոմն Տեար Տիմոթէոս Բարիմարդեան դիւղաքաղաքին սրբահին մէջ այս ինչ կիրակին «Ու՞ր են Մեռեալները» նիւթին շուրջ հրապարակային բանախօսութիւն մը պիտի տայ: Թէ՛ Կաթոլիկ եւ թէ՛ Բողոքական կղերները խորհուրդ տուին իրենց ժողովուրդներուն սը

այդ բանախօսութեան ներկայ չգտնուին, ըսելով թէ անիկա վտանգաւոր էր: Բանախօսութիւնը տրուեցաւ եւ քիչեր եկած էին ժողովին, բայց ներկայ եղողները մեծ գովեստով կը խօսէին բանախօսութեան նկատմամբ: Արդիւնքը այն եղաւ որ մաս մը քաղաքացիներ իրենց հին դրաղարակներէն վար առին իրենց լիոշուած Աստուածաշունչները, եւ սկսան պըր-պըրտել թէ Աստուածաշունչը ի՞նչ կ'ըսէ մեռեալներու մասին:

Զմեռնային ցուրտ իրիկուն մըն էր: Աղամ Ուրախեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցեր էր այդ օր: Ուրախեան ընտանիքին անդամները վառարանին շուրջ բոլորուած նստած էին, եւ իւրաքանչիւրը լռելեայն կը մտածէր իրենց տան պատահած սոսկալի աղէտին մասին: Աղամ Ուրախեան աչքառու երիտասարդ մըն էր: Նա գուէճը դեռ նոր աւարտեր էր, եւ կ'ակնկալէին որ մօտ ատենէն իր գիտական ձիւղին հետեւէր: Քանի որ պատերազմը ա՛լ վերջացած էր՝ նա չէր ակնկալեր վերստին բանակին միանալ՝ հապա մտադիր էր օրէնսդիտութեան հետեւիլ:

Ո՛չ Աղամ եւ ոչ ալ իր ծնողքը երբէք եկեղեցիով հետաքրքրուած էին: Աղամի ծնողքը ջանացած չէին իրենց գաւաղը Կիրակնօրեայ Դպրոց կամ եկեղեցի զրկել, ու նա ալ գացած չէր: Գուէճէն դեռ նոր ելած ըլլալով՝ Աստուածաշունչին նկատմամբ մի քիչ յարգանք կը տածէր, ինչ որ հոն իրեն սորվեցուցած էին: Նա վառվռուն երիտասարդ մըն էր, անվնաս հաճոյքներու հետամուտ. այնպիսի մէկը՝ զոր իր կեղծ բարեպաշտ (սէնքֆրիմօնիքս) դրացիները բաւական աշխարհասէր պիտի նկատէին: Բայց բոլոր զինք լաւ ճանչցողները պատրաստ էին վկայելու թէ երիտասարդը անկեղծ ու վստահելի էր:

Կիրնները յայտարարած էին, եւ տեղական մամուլը հրատարակած էր իրենց յայտարարութիւնները թէ՛ Քրիստոնեայ հասարակութեան մէջ ապրող մարդիկ մասնաւոր պարտականութիւն ունին եկեղեցիին հանդէպ. թէ՛ ամէն Կիրակի առաւօտ եկեղեցիի դան-

դակին հնչումովը ժողովուրդին աղղարարութիւն կը տրուի դալ ու քարոզ լսել. եւ թէ որ անոնք մերժեն դալ ու իրենց չփրկուած վիճակին մէջ մեռնին՝ իրենց մեղքերով կը մեռնին, եւ թէ իրենց անխուսափելի ճակատագիրը յաւիտեանական չարչարանաց դժոխք մըն է:

Յիշեալ երեկոյին՝ Ուրախեաններու տան լուս-թիւնը մերթ ընդ մերթ կը վրդովուէր մօրը սրտակեղծ հեծկտանքներովը. անոր կսկիծներուն որպէս սկստիանք ամուսինը ըսաւ. «Ռեբեկա, ես չեմ կրնար հաւատալ թէ մեր որդին կրակի ու ծծումբի այն ահաւոր վայրին մէջ կը չարչարուի: Մենք պիտի չուզինք նոյն իսկ մեր դրացիին վատ շունը այդ կերպով չարչարել: Ես լսած եմ թէ Աստուած սէր է. եւ թէ որ ճշմարիտ է այդ՝ անշուշտ սիրալիք Աստուծոյ մը համար անկարելի պիտի ըլլայ մեր սիրելի դաւակը յաւիտեան չարչարել»:

«Բայց», պատասխանեց Տիկ. Ուրախեան, «Արեւօք բոլոր կղերները չե՞ն ըսեր թէ եկեղեցիէն դուրս մեռնողները այդ ահաւոր վայրը կ'երթան: Երանի՛ կարենայի հաւատալ թէ մեր որդին ուրիշ տեղ մը կը գտնուի: Բայց ու՞ր է ան ներկայիս: Կը հաւատամ որ սիրտս պիտի պայթի եթէ այս կսկածալի անորոշութիւնը երկար տեւէ. ու այդպէս իմ որդւոյս քով պիտի երթամ ուր որ ալ է»:

«Հայրիկ, հայրիկ, կրնամ բան մ'ըսել», հարցուց փոքրիկ որդին Սամուէլ: Հայրը հաւանութեան նշան տալով՝ տղան շարունակեց. «Կը յիշես որ վերջերս «Ու՞ր են Մեռեալները» նիւթին շուրջ գիւղաքաղաքին սրահին մէջ մարդ մը բանախօսութիւն մը տուաւ: Յարութիւն Դարբինեան այդ օր մօրը հետ եկեղեցի դացեր էր, եւ թէ ինչպէս քարոզիչը ժողովուրդին պատուիրներ էր այդ բանախօսութեան չ'երթալ: Բայց, հայրիկ, ես եւ Յարութիւնը դացինք ու ժողովասրահին դռան քով կանգնեցանք տեսնելու թէ նա ինչ տեսակ մարդ մըն էր: Երբ ներս նայեցայ՝ տեսայ որ մարդը բեմին վրայ էր: Անիկա գէշ երեւոյթ մը չ'ունէր: Տեսայ որ ուրիշ մարդ մը դռանը

ըով գրքեր կը ծախէր եւ կ'ըսէր ժողովուրդին թէ՛ այդ գրքերը կ'օգնեն հասկնալու թէ՛ բոլոր մեռնողները ուր գտնուած են կամ ուր կը գտնուին: Հայրիկ, այսօր այդ մարդը փողոցին վարը բակի մը մէջ տեսայ: Կը հաւատամ որ կրնամ գտնել զինքը: Թոյլ կուտամ որ երթամ ու հոս բերեմ զանիկա: Թերեւս նա կրնայ ըսել մեզի թէ ուր կը գտնուի Աղամ»:

Խնդրանքը օրինաւոր եւ բանաւոր երեւցաւ, եւ որոշուեցաւ որ տղան միւս օր երթայ այդ մարդը մինտէ եւ Ուրախեաններու տունը հրաւիրէ զանիկա: Փոքրիկ Սամուէլ Ուրախեան միւս առաւօտ գիրք ծախող մարդը գտաւ, տեղեկացաւ որ անոր անունը Յովհաննէս Մնացորդեան էր, որ հիւանդութիւն կ'ընէր եւ պարապոյ ժամերն ալ շրջիկ գրավաճառութիւն ընելով ու ազատըները մխիթարելով կ'անցնէր: Նա ուրախութեամբ պատասխանեց հրաւերին եւ յաջորդ երեկոյ Ուրախեաններու տունը գնաց: Նա շուտով ծանօթացաւ վշտահար ընտանիքին հետ, եւ անոնք հարցուցին իրեն. «Ու՞ր են Մեռեալները»:

ՍԻ. ԳՐԱՅ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆ

Յաւր երբեմն մարդս կը մղէ լըջօրէն հարցափորձել եւ իր լսածներուն մասին խորհիլ: Ուրախեան ընտանիքը ձմեռնային այդ իրիկունը վշտաբեկ սըրտով բայց անյադ մտքով մտիկ ըրին Պրն. Մնացորդեանին: Իր խօսքերը Պրն. Ուրախեանին ուղղելով նա ըսաւ.

«Թոյլ տուէք ինձ ըսելու, Պրն. Ուրախեան, որ իմ անձնական իմաստութեամբս չեմ կրնար պատասխանել ձեր հարցման: Ես ո՛չ կղերական մըն եմ, ո՛չ մարգարէ մը եւ ո՛չ ալ դուշակող մը: Ես պարզ մարդ մըն եմ միայն: ԶԱստուած կը սիրեմ ու կը ջանամ կրցածիս չափ Անոր ծառայել. ու վստահ եմ որ Անոր Խօսքը՝ Աստուածաշունչը՝ որոշ կերպով կը պատասխանէ ձեր հարցման: Եթէ թողուք որ Աստուածաշունչին այս ճշմարտութիւնները ձեզի ցոյց տամ, տարակոյս չունիմ որ ներկայացուած ապացոյցները գոհացում պիտի տան ձեր բոլորին ալ, ու ես ուրախ պիտի ըլլամ ձեզի ծառայելու այս պատեհութեանը

համար: Եթէ դուք Ս. Գրոց այս ապացոյցներուն մասին խորհրդածէք՝ վստահ եմ որ անոր տուած պատասխաններովը իրապէս պիտի մխիթարուիք:

«Նախ կ'ուզեմ վստահացնել ձեզ թէ՛ Աստուածաշունչը չարաչար կերպով սխալ ներկայացուած է այնպիսի մարդոց կողմէ՝ որոնք կը յայտարարեն թէ անոր կը հաւատան. եւ սակայն ամենէն աւելի զայն խեղաթիւրոյնները եղած են կղերականները, որոնք կը յաւակնին ըլլալ Սուրբ Գրոց ուսուցիչները: Անոնք սխալ ներկայացուցած են Եհովան ու Անոր Խօսքը: Բայց գիտցած ըլլաք որ՝ տառապանք մը չունիմ անոնց հանդէպ: Անոնք բոլորովին մեղադրելի չեն, հազա մեր հասարակաց թշնամիէն՝ Սատանայէն խաբուած են, ինչպէս պիտի տեսնէք երբ ապացոյցները քննենք»:

Պրն. Ուրախեան վստահացուցած ըլլալով թէ ինքն ու իր ընտանիքը ուրախ պիտի ըլլան իրենց հարցման մասին Ս. Գրոց պատասխանը ստանալու, Պրն. Մնացորդեան յառաջ անցաւ այդ պատասխանը տալու.

ՈՒ՞Ր ԵՆ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ

Կղերները պիտի ուզեն որ դուք հաւատաք թէ Աստուած էր որ առաւ ձեր որդին, բայց ես պիտի ապացուցանեմ թէ Աստուած չէր որ առաւ զանիկա: Զարմանալի չէ որ այսքան մարդիկ վերդովուած են իրենց սիրելիներուն մահուանը պատճառաւ եւ կ'աղաղակեն. «Արդար ու սիրալիր Աստուած մը ինչպէ՞ս կրնայ թող տալ որ իմ սիրելիներս մեռնին»: Բայց կը յուսամ որ կարող պիտի ըլլամ ձեզի բացատրելու թէ Աստուած չէ որ կը մեռցնէ զանոնք: Կղերները կ'ըսեն թէ բոլոր մեռնողները անմիջապէս երկինք, կամ քաւարան կամ յաւիտենական տանջարան կ'երթան. եւ այս վերջին վայրը դժոխք կ'անուանեն:

Այդ վայրերը իրենց յիշուած կարգովը նկատի պիտի առնենք, որպէսզի կարող ըլլաք իմ ըսածներուն հետեւիլ: Գիտցէ՛ք որ այժմ Աստուածաշունչին ցոյց պիտի ցամ թէ ձեր որդին երկինք գացած չէ,

Թէ անիկա ո՛չ քաւարանի եւ ո՛չ ալ յաւիտեանակոտ տանջարանի մէջ կը գտնուի: Յետոյ Ս. Գրքէն ձեռնի ցոյց պիտի տամ թէ նա ուր է, թէ նա ինչու՞ մեռած է, եւ թէ ձեռնի համար յոյս կայ զանիկա դարձեալ տեսնելու եւ յաւիտեան անոր հետ երջանիկ կերպով ապրելու: Այս բաները ի մտի ունենալով՝ դուք կարող պիտի ըլլաք աւելի լաւ կերպով հետեւելու ներկայացուած անժխտելի ապացոյցներուն:

ԵՐԿԻՆՔ

Երկինք՝ բարձրացեալ, վերացեալ, բարձրաբերձ կը նշանակէ: Եհովա Աստուած երկնից մէջ կը բնակի: Աստուած՝ մարդոց անտեսանելի հոգեղէն էակ մըն է: Մարդիկ բնաւ զԱստուած տեսած չեն եւ չեն ալ կրնար տեսնել: Հոգեղէն էակներ միայն կրնան տեսնել զԱստուած: Եհովա ըսած է. «Վասնզի մարդ չկրնար զիս տեսնել ու ապրիլ» (Ելից ԼԳ. 20, Ա. Տիմ. 2. 16): Ուստի՝ մի միայն հոգեղէն էակ մը՝ յալով է որ ձեր որդին երկնից մէջ կրնայ ըլլալ: Մարդու մը պարզ կարծիքէն աւելի զօրաւոր փաստի մը պէտքն ունինք համոզելու զմեզ թէ՛ ձեր որդին այժմ հոգեղէն էակ մըն է:

Դուք քաջ զիտէք թէ կղերները երկու տեղ կը մատնանչեն, ուր բոլորն ալ ի վերջոյ յաւիտեանայէս պէտք է բնակին. ատոնք են՝ երկինք ու դժոխք: Անոնք կը պատճառաբանեն թէ բարիները երկինք կ'երթան, թէ չատեր քաւարան կ'երթան մաքրուելու. բայց ի վերջոյ բոլորն ալ կամ երկինք եւ կամ յաւիտեանական տանջարան կ'երթան:

Երբայցեւոց ԺԱ. Գլխուն մէջ՝ Աբէլէն սկսելով մինչեւ վերջին մարգարէները՝ բարի մարդոց երկար չարք մը կը յիշուի: Այս բոլոր մարդիկը Եհովայի հաճութեանը արժանացած էին ու հետեւաբար բարի մարդիկ կը հաշուուէին: Եթէ կղերները ուղիղ են իրենց յայտարարութեանը մէջ թէ բարիները երկինք կ'երթան՝ մենք անշուշտ ակնկալելու ենք որ այս բոլոր մարդիկը երկինք դացած ըլլան: Ընդհակառակը՝ Ս. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ անոնց եւ ոչ մին երբէք

երկինք դացած է եւ ո՛չ ալ երբէք պիտի երթայ: Յիսուսի երկրիս վրայ եղած ատեն՝ անոնցմէ մաս մը չորս հազար տարի առաջ մեռած էին, եւ Յիսուս բացայտորէն ըսաւ այդ ատեն թէ՛ «Մէկը երկինք չելաւ» (Յովհ. Գ. 13): Նա ամենալաւ վկան էր, ինչու որ նա անկէջ եկած էր ու գիտէր: Ի հարկէ երկինք երթալը չորս հազար տարի չէր առնէր:

Այս հարցը վերջնականայէս լուծելու համար Դաւիթը որպէս մասնաւոր օրինակ կը բերենք: Դաւիթ ոչ միայն ընդունելի եղած էր, հապա նա այնքան նուիրուած էր Տէրոջը որ անոր համար գրուած է թէ նա Աստուծոյ սրտին համեմատ մարդ մըն էր (Գործք ԺԳ. 22, Ա. Թագ. ԺԳ. 14): Այս Դաւիթի մասին գրուած է. «Դաւիթ երկինք չելաւ» (Գործք Գ. 34): Յովհաննէս Մկրտիչ բարի մարդ մըն էր, նա Աստուծոյ հաճելի եղաւ, ու ընտրուեցաւ իբրեւ նախակարասիտ աշխարհիս Փրկչին դալուստը ծանուցանելու համար: Այսու ամենայնիւ՝ Սբ. Գիրքը որոշ կերպով կը յայտնէ թէ Յովհաննէս Մկրտիչ երբէք երկինք պիտի չերթայ— Մատթ. ԺԱ. 11:

Արդ՝ քանի որ Ս. Գիրքը վերջնականայէս կ'ապացուցանէ թէ բոլոր բարիներուն երկինք երթալու մասին քարոզիչներուն ըսածները սխալ են, ատիկա լրջամիտ մարդոց համար բաւական զօրաւոր պատճառ մ'ըլլալու է անոնց միւս ամէն ըսածներուն վրայ ալ կասկածելու: Գոնէ մեռեալներուն նկատմամբ անոնց ըսած մէն մի խօսքին համար ճշդրիտ ապացոյց պահանջելու ենք:

ՔԱՒԱՐԱՆ

Կաթոլիկները, եւ Բողոքականաց կարգ մը քարոզիչները, քաւարանի վարդապետութիւնը կ'ուսուցանեն: Անոնց տեսութիւնը այն է թէ՛ մեղքի մէջ մեռած բայց բոլորովին չկորսուած մարդ մը քաւարան ըստած տեղ մը կը տարուի, եւ թէ նա հոն կը պատժուի անորոշ ժամանակ մը, կամ մինչեւ այն ատեն՝ որ բաւականաչափ աղօթած են իրեն համար որ հանգստանայ ու երկինք տարուի: Սովորաբար

մեռած անհատին բարեկամը որոշ դուժար մը կը վեճարէ աղօթք ընել տալու համար:

Ժողովուրդը քահանաներուն ու քարոզիչներուն կը վստահի ճշմարտութեան բացատրութեան համար, եւ աւելի լաւը չգիտնալով՝ անոնք քարոզիչներուն բոլոր ըսածներուն կը հաւատան: Ասոնք մեռեալին բարեկամներուն կ'ըսեն թէ՝ քահանային կողմէ ըսուած աղօթքներով նա Ժամանակ մը վերջ քաւարանէն պիտի ազատի: Կարտինալ Կիպրիանոսի հետեւեալ խօսքերը՝ հեղինակաւոր կերպով Կաթողիկոսներուն տեսութիւնը կը ներկայացնէ այս կէտին շուրջ.

«Կաթողիկ եկեղեցին կ'ուսուցանէ թէ չարերուն յաւիտեական չարչարանքի վայրէն եւ արդարեւրուն մշտնջենական հանգիստէն ի դատ, ապաղայ կեանքին մէջ Ժամանակաւոր պատիժի միջին վիճակ մը դոյութիւն ունի, սահմանուած անոնց համար որ ներկի մեղքի մէջ մեռած են, կամ արդէն իսկ ներուած մեղքներուն համար Աստուծոյ արդարութեան դոհացում տուած չեն: Ան (Կաթողիկ եկեղեցին) նըմանապէս կ'ուսուցանէ մեղի թէ՝ թէեւ սովորաբար քաւարան կոչուած այս միջանկեալ վիճակին դատապարտուած հոգիները իրենք իրենց չեն կրնար օգնել, սակայն երկրի վրայ եղող հաւատացեալներուն աղօթքներովը կրնան նպաստաւորուիլ: Քաւարանին դոյութիւնը բնականաբար կը մատնանչէ առնչական վարդապետութեան՝ մեռելներուն համար աղօթելու օգտակարութեան՝ քանզի այս միջանկեալ վիճակին դատապարտուած հոգիները իրենց ուղեւորութեան վախճանին հասած չեն: Անոնք տակաւին երկինքէն արտաքսուածներ են ու աստուածային ոգորմութեան բուն ենթականեր» — ՀԱՅ-ՐԵՐՈՒՆ ՀԱՒԱՏԻԸ, էջ 205:

Այս ուսումնական դրոշմ իսկ Ս. Գրոց ունէ համար չներկայացներ քաւարանի վարդապետութեան որպէս ապացոյց: Նա Կաթողիկ եկեղեցւոյ անդամացող մարդոց խօսքերը առաջ կը բերէ եւ ապա կը խնդրէ մեզմէ որ քաւարանի մասին անոնց ունեցած կարծիքներն ընդունինք: Մենք չենք կրնար ընել ա-

տիկա, ինչու որ այդ մարդոցմէ եւ ոչ մին այն տեսակ տեղ մը երբէք գացած ու վերադարձած է հոն եղած վիճակներուն մասին վկայելու համար: Տանթէ Կաթողիկ եկեղեցին մէկ կողմէն էր: Նա ոտանաւոր զիւր մը գրեց քաւարանին մասին: Անիկա կը նկարագրէ թէ՝ ինչպէս հոն մարդկային թշուառ արարածներ այլեւայլ պատիժներ կը կրեն. անոնցմէ ոմանք իժերէ կը խայթուին, ոմաք գլխիվար կը մընան եռացող իւղի տակառներու կամ կրակի ու ծրծումբի խոռոչներուն մէջ, եւ ուրիշներ ալ ուրիշ տեսակ շատ մը չարչարանքներ կը կրեն:

Տորէ, երեւելի նկարիչ մը, Տանթէի երեւակայութիւնները նկարեց, եւ այդ նկարները կը դործածեն իրենց սիրելի մեռեալներուն կրած հաւուր չարչարանքներուն մասին ժողովուրդը սոսկացնելու. եւ բաւական դիւրին բան մըն է՝ այսպէս հաւատացողներուն ձեռքէն՝ ճակտի քրտինքով վաստըկուած դըրամները քաշել անոնց մեռեալներու ի նպաստ աղօթելու համար: Ո՛չ թէ Աստուածաշուքը՝ հապա ժէնոմի, Ամպրօղի, Բրիգոսթոմի նման մարդիկ են որ կը պաշտպանեն այդ տեսութիւնները: Քաւարանի վարդապետութիւնը կողերներուն համար եկամուտի պատուական աղբիւր մ'եղած՝ եւ խեղճ ժողովուրդին խնայողութեամբ հաւաքած դրամը սպառած է: Մեռեալներուն համար ըսուած աղօթքները՝ աղօթողներուն գլխէն աւելի վեր բնաւ չեն ելլեր:

Բնաւ տրամաբանական չթուիր որ բարին Աստուած՝ Տանթէի նկարագրածին պէս տեղ մը սահմանէ, եւ յետոյ թոյլ տայ մարդոց որ զայն շահասիրական նպատակի համար դործածեն: Կրնա՞նք լրջօրէն ահնկալել որ Աստուած թշուառ հոգիի մը մասին կատարուած աղօթքները լսէ՝ երբ այդ աղօթքները դրամական նկատումով է որ կը կատարուին: Յիսուս՝ Աստուծոյ հայեցակէտը սապէս կ'արտայայտէ՝ Անոր Խօսքը, կամ Անոր ծառայութեան ունէ մէկ մասը չահագործողներուն նկատմամբ. «Գրուած է թէ Իմ տունս աղօթքի տուն պիտի կոչուի. բայց զուր ասիկա աւաղակներու այր ըրիք» — Մատթ. ԻԱ. 13:

Սբ. Գիրքը ոչ միայն ունի կերպով չապշտպաներ քաւարանի վարդապետութիւնը՝ հապա երբ մեռեալներուն իսկական վիճակին մասին կը պրպտենք անոր էջերը՝ բացայայտ ապացոյցներ կը գտնենք թէ՛ քաւարանի ուսուցումը խաբէութիւն մը եւ որդայթ մըն է, մարդուն թշնամիին կողմէ հնարուած եւ դարերով ի վնաս մարդուն դործածուած: Կարտինալ Կիպրիկ իր վերոյիշեալ խօսքերուն մէջ կ'ըսէ թէ՛ քաւարանի մէջ եղող դժբախտ ու թշուառ էակները իրենք իրենց չեն կրնար օգնել, բայց քահանաները աչքան յաւակնոտութիւն ունին՝ որ ժողովուրդին կ'ըսեն թէ իրենք կրնան օգնել անոնց եթէ բաւականաչափ դրամ վճարուի իրենց:

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՁԱՐՁԱՐԱՆԻՔ

Քանի որ Ս. Գիրքը վճռապէս կ'ապացուցանէ թէ քարոզիչները սխալ են իրենց այն յայտարարութեանը մէջ թէ՛ բարիները մահուան ատեն ուղղակի երկինք կ'երթան, եւ քանի որ քաւարանի մասին Ս. Գրքէն ունի ապացոյց չկայ, ուստի մենք հակամէտ ենք խիստ թերահաւատութեամբ նայելու յաւիտենական շարժարանաց վարդապետութեան վրայ, որ կղերներու լեզուին տակ իրրեւ քաղցրահամ պատառ մը՝ թաւալած է դարերով: Համառօտաբար ըսելով, քարոզիչները այն կ'ուսուցանեն թէ ամբարիշտները իրական կրակի եւ ծծումբի վայր մը կը զրկուին յաւիտենապէս, թէ հոն կրակը բնաւ չմարի, եւ թէ թշուառ արարածները մշտնջենապէս կը շարժարուն այն տեղ, փախուստի առանց ունի կարելի պատեհութեան:

Դուն լրջախոհ մարդ մըն ես: Արդ մեր դատողութիւնը դործածենք մի քիչ: Աստուած մարդուն կ'ըսէ. «Հիմա եկէք վիճարանիք» (տրամաբանենք— Եսայեայ Ա. 18): Արդեօք տրամաբանակա՞ն է որ կեանք ունեցող բան մը կարենայ մշտնջենապէս կրորակին մէջ մնալ: Առանց մարմնի կամ յօրինուածքի ունի արարած չկրնար ապրիլ, ու երբ մարդ մը մեռ-

նի մարմինն ալ կը մեռնի ու զայն գերեզմանի մէջ կը դնեն: Արդեօք տրամաբանակա՞ն է խորհիլ թէ Աստուած այդ արարածին անկիւղելի մարմին մը կուտայ որ բնաւ չկրնար ապրիլ:

«Աստուած սէր է»: Տրամաբանակա՞ն է հաւատալ թէ ունի արարած մշտնջենապէս շարժարունով սէր ցոյց կը տրուի: Աստուած բարի է, եւ Անոր ամէն րրածները պէտք է իր անձին հետ ներդաշնակ ըլլան: Արարած մը յաւիտեան շարժարելով ի՞նչ բարիք կըրնայ յառաջ դալ: Դուն յանձն պիտի չառնես քու շունդ մէկ օր մ'իսկ շարժարել: Տրամաբանակա՞ն է խորհիլ թէ բարի ու սիրալիկ Աստուած մը պիտի ուզէ քու որդիդ յաւիտեան շարժարել:

Առանց գիտակցութիւն ունեցած ըլլալու՝ քու որդիդ ո'չ կրնայ երկնից գեղեցկութիւններն ու երանութիւնները վայելիլ, եւ ո'չ ալ քաւարանի կամ դրժոխքի շարժարանները զգալ: Նա պէտք է գիտակցութիւն ունեցած ըլլայ եթէ այդ տեղերէն ունի մէկուն մէջն է, եւ եթէ այդ տեղերն են ա'յնպէս ինչպէս որ քարոզիչները կը նկարագրեն: Եթէ Ս. Գիրքը վրձնապէս ցոյց տայ թէ նա այժմ զգացողութիւն չունի՝ ատիկա ապացոյց մը պիտի չըլլայ թէ ո'չ երկինք երթալու, ո'չ քաւարանի եւ ո'չ ալ յաւիտենական շարժարանաց տեսութիւնները ուղիղ են: Արդ՝ Ս. Գիրքը ի՞նչ կ'ըսէ մեռեալներուն մասին: Անոնք զգացողութիւն ունին թէ ոչ: Ուշադրութեամբ կարդանք հետեւեալ համարները.

«Որովհետեւ կենդանիները գիտեն որ պիտի մեռնին. բայց մեռելները բան մը չեն գիտեր...: Ձեռքդ ինչ որ գտնէ ընելու, բոլոր ուժովդ ըրէ. քանզի այն քու երթալու գերեզմանիդ մէջ գործ, խորհուրդ, գիտութիւն ու իմաստութիւն չկայ»— Ժողով Թ. 5, 10:

«Վասնզի մահուան մէջ քեզ յիշատակել չկայ. գերեզմանին մէջ ո'վ քեզի շնորհակալութիւն պիտի ընէ»— Սաղմոսաց 2. 5:

«Անոնք ոչխարներու պէս գերեզմանը (շէօլ) կը դրուին. մահը պիտի հովուէ դանոնք»— Սաղմ. 108. 14:

«Մեռելները Տէրը չեն օրհնէր. ոչ ալ այն ամէնը որ դերեզմանը (Եբր. լուսթիւնը) կ'իջնեն» — Սաղ-մոսայ ԶԺԵ. 17:

Սբ. Գրոց այս համարները վճռականօրէն ցոյց կուտան թէ երբ մարդ մեռնի ա'լ ոեւէ բանէ տեղեկութիւն չունենար. թէ մեռած մարդ մը գիտութիւն կամ իմաստութիւն չունի եւ ո'եւէ գործ չընէր. թէ նա յիշողութիւն չունի. թէ նա լուսթեան վիճակի մը մէջ է: Ասոնք բնաւ չեն համաձայնիր երանութեան մէջ ըլլալու, կամ եռացող իւղի տակառին մէջ գլխի-վար կենալու, եւ կամ անկողեւի պատմութեաններ հա-զած անկէջ դեւերու կողմէ այլապէս չարչարուելու տեսութիւններուն հետ:

Ձեր որդիին մարմինը գերեզման դրուեցաւ: Նա զգացողութիւն չունէր այն ատեն: Թէ որ նա երկնից կամ քաւարանի կամ չարչարանաց մէջ է՝ իր ո՞ր մէկ մասն է որ այդ տեղերէն մէկուն մէջ կը գտնուի: Կը-ղերները պիտի պնդեն թէ թէեւ ձեր որդիին մարմինը մեռած է՝ սակայն անոր «անմահ հոգին» երկինք կամ քաւարան եւ կամ դժոխք գացած է: Տէրոջ Խօսքը այս կէտին մէջ ալ զանոնք բացարձակապէս կը հակասէ:

ՀՈԳԻՆ

Ոեւէ մարդ հոգի չունի. բայց ամէն մարդ հոգի մըն է: Հոգի բառը էակ, արարած կամ մարդ կը նը-շանակէ: Աստուած մարդը ստեղծելով անոր մէջ հո-գի մը չդրաւ, ինչպէս որ կղերները մեզի կ'ըսեն: Ըստ Ծննդոց Բ. 7ի՝ Աստուած մարդը հետեւեալ կերպով ստեղծեց. «Նա երկրէն (հող) առնելով շինեց մարդուն յօրինուածքը: Անոր ամբողջ յօրինուածքը երկրին հողէն շինուեցաւ: Յետոյ Աստուած անոր ունեղերէն ներս փչեց այն շունչը զոր բոլոր կենդանի արարած-ները կը շնչեն, ու այդպէս մարմինը կենդանացաւ, եւ մարդը ոտքի ելլելով սկսաւ ապրիլ:

Բոլոր կենդանիները հոգի կոչուած են: Կովը հոգի մըն է ու էջն ալ հոգի մըն է: Ուշադրութեան

առնենք Թուոց ԼԱ. 28րդ. համարը, ուր Տէրը կ'ըսէ թէ արջառնները, էջերը, ոչխարները հոգիներ* են: Կղերները ժողովուրդին հաւատացուցած են թէ մար-դը իր մէջ հոգի մը կը կրէ, եւ անոր մեռած ատեն հոգին ուրիշ տեղ մը կը թռչի: Բայց այս դադալարը Ս. Գրքէն ոեւէ ապացոյց չունի:

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

Քաւարանի եւ յաւիտեանական չարչարանքի ջա-տապովները՝ իրենց տեսութիւնները պաշտպանելու համար՝ պէտք զգացին պրպտելու եւ յայտարարելու թէ մարդուն հոգին անմահ է: Անմահութիւն կը նշա-նակէ մեռնելու անընդունակութիւն: Դիւրին է տես-նել թէ ոեւէ արարած որ կրնայ մեռցուիլ՝ չկրնար յաւիտեան դժոխքի չարչարանքին կամ երկնից կամ քաւարանի մէջ մնալ: Հետեւաբար այդ վարդապա-տութիւնները պաշտպանող ճարտար միտքը ըսաւ. «Պէտք է յայտարարենք թէ մարդը անմահ հոգի մը ունի»: Այժմ՝ եթէ տեսնենք որ Ս. Գրքը կ'ապացու-ցանէ թէ մարդը մահկանացու հոգի մըն է, այն ատեն քաւարանի եւ դժոխքի վարդապետութիւնները բա-ցարձակապէս ջուրը կ'իյնան:

Երբ Աստուած մարդը ստեղծեց ու զայն Եդէմի մէջ դրաւ՝ Նա անոր ըսաւ. «Այն օրը որ անկէ ուտես (ու մեղանչես) անշուշտ պիտի մեռնիս» (Ծննդոց Բ. 17): Ատիկա Աստուծոյ օրէնքին պարզ յայտարա-րութիւնն էր: Արդեօք Նա ըսել ուզե՞ց թէ մի միայն մարմինը պարտաւոր պիտի ըլլայ մեռնելու: Պատաս-խանն է «Այն հոգին որ մեղք կը գործէ՝ անիկա պի-

* Հայերէն Աստուածաշունչին մէջ այս կէտը ա-նորոշ է, ինչու որ «հոգի» բառը չիշուիր այդ համա-րին մէջ. բայց Անգլերէն Աստուածաշունչը Թուոց ԼԱ. 28ը սապէս կ'ընծայէ. «Եւ պատերազմի դացող պատերազմողներէն Տէրօջը հասը (տուրքը) առնես, հինգ հարիւրէն մէկ հոգի, թէ՛ մարդոցմէ, թէ՛ ար-ջառնէն, թէ՛ էջերէն եւ թէ՛ օռնորդներէն»:

85-57081

տի մեռնի*» (Եղեկիէլի ԺԸ. 4, 20): «Ո՞վ է այն մարդը որ ապրի ու մահ չտեսնէ, եւ իր անձը (հոգին—նէֆէշ) դժոխքին (գերեզմանին) ձեռքէն փրկէ»—Սաղմոսաց 2Թ. 48:

ՍՍՏԱՆԱՅԻՆ ՍՈՒՏԸ

Հոգւոյ անմահութեան վարդապետութեան միակ պաշտպանութիւնը կը գտնուի Սատանային խօսած մէկ սուտին մէջ: Նա գիտէր որ Աստուած Ադամի ըսած էր թէ՛ եթէ այն ինչ պտուղէն ուտեր մահուան պիտի դատապարտուէր: Անիկա Եւայի մօտեցաւ նախ զանիկա իր կողմը շահելու համար եւ ըսաւ անոր. «Դուք կրնաք այն պտուղէն ուտել, եւ թէ որ ուտէք Աստուծոյ նման իմաստուն պիտի ըլլաք: Ինչու որ դուք անշուշտ պիտի չմեռնիք»: Այսպէս, Սատանան խաբէց Եւան որ Աստուծոյ օրէնքը դրժէ:

Ո՞ր մէկը ճշմարտութիւնը խօսեցաւ: Աստուած ըսած էր. «Պիտի մեռնիք»: Սատանան ըսաւ. «Պիտի չմեռնիք»: Յիսուս կը պատասխանէ. «Դուք ձեր հօրէն Սատանայէն էք, ու ձեր հօրը բաղձանքը կ'ուղէք բնիկ. անիկա սկիզբէն հետէ մարդասպան էր, եւ ճշմարտութեան մէջ չկեցաւ, վասնզի անոր ներսիդին ճշմարտութիւն չկայ. երբ անիկա ստութիւն խօսի, բուն իրեններէն կը խօսի, քանզի անիկա ստախօս է ու անոր հայրը»—Յովհաննու Ը. 44:

Երկար ատենէ ի վեր կղերները ժողովուրդին կ'ըսեն «Մահ չկայ». թէ երբ մարդ մը մեռնի նա

* Հայերէն աշխարհաբար Աստուածաշունչը այս համարներուն մէջ յիշուած «եղիմ» բառերուն տեղ «անձը» բառերը կը գործածէ. բայց Հայերէն Աստուածաշունչը Երրայեցեբէն նոյն նէֆէշ բառը վերոյ յիշեալ 4րդ. համարին մէջ երեք անգամ հոգի քարգւմանած է. գոր օրինակ ան կ'ըսէ. «Ահա բոլոր հոգիները (նէֆէշ) իմս են. ինչպէս հօրը հոգին (նէֆէշ) նոյնպէս որդւոյն հոգին (նէֆէշ) իմս է». եւ յետոյ նոյն նէֆէշ բառը «անձը» քարգւմանելով կ'ըսէ. «այն անձը որ մեղք կը գործէ անիկա պիտի մեռնի»:

ուղղակի կամ երկինք, կամ քաւարան եւ կամ դըժոխք կ'ընթաց: Թէ՛ իր կենդանութեան ատեն անոր համար մէկ յոյս մը միայն կայ, այդ է՝ մեր եկեղեցիին միանալ ու երկինք երթալ. եւ թէ մեռնելէն վերջն ալ անոր համար միայն մէկ յոյս կայ, այդ է՝ մեղ վարձել որ աղօթքներով զայն քաւարանէն ազատենք: Անշուշտ մարդ մը անմահ ըլլալու է այդ տեսակ չարչարանքի կարենալ ենթարկուելու համար: Ահա այդ պատճառաւ ստիպուած եղան հոգւոյ անմահութեան վարդապետութիւնը հնարել:

Ո՞վ է ԱՆՄԱՀ

Սատանան անմահ չէ. ինչու որ Ս. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ Աստուած Իր որոշեալ ատենին պիտի ոչնչացնէ զանիկա (Եբր. Բ. 14, Եղեկ. ԻԸ. 18): Պատշաճօրէն կրնանք հետեւեալ հարցումը ուղղել կղերներուն. Եթէ դժոխքը յաւիտեական չարչարանաց վայր մըն է, եւ եթէ Սատանան գլխաւոր հնոցապանն է, կրակը ո՞վ վառ պիտի պահէ երբ Սատանան ոչնչացուի:

Քրիստոնէին յորդոր կը տրուի անմահութեան ետեւէ ըլլալ (Հռովմ. Բ. 7): Մարդ մը իր արդէն իսկ ունեցած բանը ստանալու ետեւէ չ'ըլլար: Աստուած միայն ունի անմահութեան յատկութիւնը, ինչպէս որ գրուած է. «Որ միայն ունի անմահութիւն՝ անմերձեանալի լոյսի մէջ բնակած, զոր մարդոցմէ մէկը չտեսաւ, ո՛չ ալ տեսնելու կարող է, որու պատիւ եւ զօրութիւն յաւիտեանս»—Ա. Տիմ. 2. 16:

Յիսուս երկրի վրայ եղած ատեն անմահ չէր, յարութեան ատեն էր որ Աստուած Անոր անմահութիւն պարգեւեց (Տես Յովհ. Ե. 26, Յայտնութեան Ա. 18): Յաղթող հաւատարիմ Քրիստոնեաներուն անմահութիւն խոստացուած է իբրեւ փառաւոր վարձատրութիւն, ինչպէս որ գրուած է. «Այս մահկանացուն անմահութիւն (պիտի) հաղնի» (Ա. Կորթ. ԺԵ. 53): Տէրօջը համար հակասական բան մը պիտի ըլլար այդ բառերը Իր Սուրբ Մատեանին մէջ դնել՝ թէ որ մարդիկ արդէն իսկ անմահ եղած ըլլային:

Արդ՝ մէջ բերուած համարները կը յայտնեն թէ մարդը հոգի մըն է. թէ նա մեռնելու ենթակայ է. թէ՛ այդ պատճառաւ նա անմահ չէ. ու ասոնք ճշմարիտ ըլլալով պարտինք եղբայրացեալ թէ մարդ մը մեռած ատեն՝ անմիջապէս երկինք, քաւարան կամ դժոխք չկրնար երթալ:

ԴԺՈՒՔ

Հիմալ ցոյց պիտի տանք թէ դժոխքը յաւիտեանական չարարանքի տեղ մը չէ: Դժոխք գերեզման կը նշանակէ: Զեր որդին ահա հոն է: Նա զգացողութիւն չունի: Նա չտառապիր: Աստուծոյ որոշած ատենին նա մահուան քունէն պիտի արթննայ եւ կտա պայ, ու այն ատեն՝ անոր հետ միասին խաղաղութեամբ ու երջանկութեամբ մշտնջենապէս այս երկրի վրայ ապրելու պատենութիւնը պիտի ունենաք: Եթէ Ս. Գրոց այս խօսքերը հասկնաք ու հաւատաք՝ այն ատեն ձեր որդին դարձեալ տեսնելու յոյսը պիտի ունենաք. ու այդ տեսակ յոյս մը ունենալով՝ յոյս չունեցողներուն նման պիտի չտրտմիք (Ս. Թեոփիլակեցի Դ. 13-18): Արդ՝ Ս. Գրոց մեր հետադոտութիւնը շարունակենք եւ այս խօսքերուն ուղիղ ըլլալը ստուգենք:

Մեր ունեցած Աստուածաշունչը ուրիշ լեզուներէ թարգմանուած է: Հին Կտակարանը՝ Եբրայեցերէնէ եւ Նոր Կտակարանը՝ Յունարենէ թարգմանուած է: Անգլերէն հէլ, ինչպէս նաեւ Հայերէն «դժոխք» բառը Եբրայեցերէն շէօլ բառէն թարգմանուած է. եւ Յունարէն հաւտէս, կէհէննա ու քարքարու բառերը նմանապէս «դժոխք» թարգմանուած են Անգլերէն Ս. Գրոց մէջ. (Հայերէն Ս. Գրոց մէջ միայն հաւտէս եւ կէհէննա «դժոխք» թարգմանուած են, ու քարքարու «տարտարոս» թարգմանած են պարզ տառադարձութիւն մը միայն ընելով՝ որ աւելի հաճելի է): Երբ ձմեռը մօտենայ՝ երկրագործը կը հաւաքէ իր ըստեպիկները եւ շողգամները, գետնին մէջ փոս մը կը փորէ եւ այդ բանջարեղէնները փոսին մէջ լեցընելով՝ հողով կը ծածկէ դանոնը որպէսզի չսառնի: Ըստ Անգլերէն հին լեզուին՝ ագարակապանը իր այգի բանջարեղէնները հէլի (դժոխք) մէջ՝ այսինքն մօլթ

տեղ մը՝ կը դնէ: Արդ, Եբրայեցերէն շէօլ բառը Աստուածաշունչին մէջ աւելի յաճախ «գերեզման» թարգմանուած է քան թէ «դժոխք»: Գերեզմանը մօլթ տեղ մըն է: Եթէ շէօլ մէկ համարին մէջ չարչարանք կը նշանակէ՝ պէտք էր որ բոլոր միւս համարներուն մէջ ալ այդպէս նշանակէր: Ս. Գրոց մի քանի համարներ՝ այս կէտը կը լուսարանեն:

Յակոր Աստուծոյ հաճելի մարդ մըն էր: Յակորի Յովսէփ որդին յալիշտակեր ու Եգիպտոսի մէջ ծախեր էին, եւ յետոյ ըսեր էին Յակորի թէ՛ իր որդին սպաննուած էր: Անոր զաւակները՝ զինքը միւլթարելու համար իրեն եկան, նա ըսաւ. «Ես սուղով պիտի իջնեմ գերեզման (շէօլ) իմ որդւոյս քով» (Ծըննդոց ԼԷ. 35): Տարիներ վերջ՝ Յակորի բնակած երկրին մէջ սով տեղի ունեցաւ, ու ցորեն զնելու համար նա իր որդիքը Եգիպտոս զրկեց: Անոնք Յովսէփը տեսան հոն (թէեւ չճանչցան), ու վերադարձան իրենց հօրմէն խնդրելու որ իրենց թոյլ տայ իր կրտսեր որդին՝ Բենիամինը Եգիպտոս տանելու: Յակոր անոնց խնդրանքին սապէս պատասխանեց. «Իմ որդիս ձեզի հետ (պիտի) չ'իջնէ. վասն զի անոր եղբայրը (Յովսէփ) մեռած է, ու Բենիամին մինակ մնաց, եւ եթէ ձեր երթալու ճամբուն մէջ անոր փորձանք մը պատահելու ըլլայ, իմ ձերմակ մագերս տրտմութիւնով գերեզման (շէօլ) պիտի իջեցնէք» — Ծննդոց ԽԲ. 38:

Հոս շէօլ բառը Հայերէն աշխարհաբար Աստուածաշունչին մէջ՝ գ եր ե գ մ ա ն, իսկ գրաբարին մ է ջ՝ դ ժ ո յ ս ք թ ա ր գ մ ա ն ու ա ծ է: Դիւրին է տեսնել թէ Յակոր կ'ակնկալէր գերեզման երթալ: Թարգմանիչները տեսան թէ այս համարէն «դժոխք»ի զաղափար չէին կրնար հանել. այլապէս՝ իրենց համար դժուարին գործ մը պիտի ըլլար բացատրել թէ ինչպէս Յակորի ձերմակ մագերս պիտի կրնային դիմանալ կրակի ու ծծումբի մէջ: Անգլերէն Աստուածաշունչին արդի սրբագրիչ յանձնախումբը այս շէօլ բառը առանց թարգմանելու նոյնութեամբ պահած է, յուսալով այդպէս անտեղեակները խաբել:

Յոր՝ Եհովայի հաճելի բարի մարդ մըն էր: Սատանան պարծենցաւ թէ ինք կրնար Յորը Աստուծոյ դէմ հայհոյելու մղել: Աստուծոյ թոյլտուութեամբ Սատանան փորձեց Յորը, բայց բնաւ չյաջողեցաւ: Յոր գլխուն դադաթէն մինչեւ ոտքին թաթերը գէշ պալարներով զարնուեցաւ, անոր մարմինը փտեցաւ, եւ անոր բոլոր դրացիներն ու բարեկամները իրեն դէմ դարձան եւ զինք ծաղրելու եկան: Նոյնիսկ անոր կինը իրեն դէմ դարձաւ ու ըսաւ. «Աստուծոյ դէմ հայհոյէ ու մեռիր»: Խեղճ Յորը զինք մխիթարող մը չունէր: Ըստ դժոխքի մասին կղերներու ըրած նկարագրութեանը՝ Յոր այնքան դժոխային փորձառութիւն կ'ստանար որքան որ կարելի է ռեւէ մարդու համար այս երկրի վրայ ստանալ: Եթէ նա հաւատացած ըլլար թէ՝ դժոխքը յաւիտենական տանջանք կը նշանակէ՝ որքան տարօրինակ պիտի թուի որ նա աղօթեց՝ ըսելով.

«Երանի՜ թէ մինչեւ քու բարկութեանդ անցնիր՝ գերեզմանին (շէօլ — դրաբար Սբ. Գիրքը դժոխք թարգմանած է) մէջ ծածկէիր ու պահէիր զիս. ինծի ժամանակ մը որոշէիր ու ետք զիս միտքդ բերէիր» (Յորայ ԺԴ. 13 — այս համարին մէջ Անդլ. Աստուածաշունչը շէօլը «դժոխք» հել՝ կը թարգմանէ): Յետոյ նա կը շարունակէ. «Միայն գերեզմանին (շէօլին, դժոխքին) կ'սպասեմ, որ իմ ունեն պիտի ըլլայ. անկողինս մթութեան մէջ փրոնեցի» (Յորայ ԺԵ. 13): Յոր այս խօսքերը Եհովայէն ներշնչուելով գրեց: Չանոնք հոս մէջ կը բերենք ցոյց տալու թէ «դժոխք» թարգմանուած շէօլ բառը գերեզման, չիրիմ, լուսթեան վիճակ, կը նշանակէ:

Սաղմոսաց ԺԶ. 10ին մէջ գրուած է. «Իմ անձս գերեզմանին մէջ պիտի չթողու»: (Անդլ. Աստուածաշունչին՝ ինչպէս նաեւ Հայերէն աշխարհաբար Ս. Գրոց լուսանցքին մէջ՝ «գերեզման»ին տեղ «դժոխք» բառը գործածուած է): Այս համարը Գործք Առաքելոց Բ. 30-32 համարներուն մէջ ալ յիշուած եւ մասնաւորապէս Տէր Յիսուսի համար գործածուած է. ցոյց տալով թէ Յիսուս Աստուածաշունչի դժոխք, այսինքն գերեզմանը, զնաց: Թէ որ դժոխքը յաւի-

տենական չարչարանքի տեղ մը եղած ըլլար՝ Յիսուս տակաւին հոն պիտի ըլլար: Սակայն նա երեք օրէն դուրս եկաւ: Նա մեռելներէն յարութիւն առաւ: Թեւեւ կղերները ըսեն. «Նա դժոխք գնաց որ հետագոտէ եւ ուրիշներուն իմացնէ թէ հոն տաք է»: Եթէ անոնց ըսածը շիտակ է՝ Նա իր ուղեւորութիւնը ըրած ատեն անկիղելի մարմին մ'ունեցած ըլլալու էր: Ասկէ զատ՝ Յիսուս դժոխքի մասին խօսեցաւ, բայց, ինչպէս հետզհետէ պիտի տեսնենք, նա բնաւ չյայտնեց թէ դժոխքը չարչարանքի վայր մըն է:

Յովնան մարգարէի փորձառութիւնը խիստ դեղեցիկ կերպով ցոյց կուտայ թէ դժոխք բառով ինչ ըսել կուզուի: Մեծ ձուկ մը զանիկա կլկեց: Յովնան մարգարէ կ'ըսէ. «Իմ նեղութենէս Տէրովը աղաղակեցի, եւ անիկա ինծի պատասխան տուաւ. դերեզմանին փորէն կանչեցի» (Յովնանու Բ. 2 — Հայերէն Սբ. Գիրքը այս համարին գերեզման բառին տեղ՝ «դժոխք» բառը կը գործածէ): Յայտնապէս բաւական մութ ըլլալու էր ձուկին փորին մէջ: Եթէ դժոխքը յաւիտենական չարչարանք ըլլար՝ Յովնան մարգարէ անկէ դուրս պիտի չկրնար ելլի: (Հայերէն աշխարհաբար Ս. Գիրքը, ինչպէս ուրիշ տեղեր՝ նմանապէս Թուոց ԺԶ. 30 եւ 33 համարներուն մէջ ալ շէօլը «դժոխք» թարգմանած է. որպէս թէ Կորն, դաթան եւ Աբիրոն, իրենց ընտանիքներով, Էւային, «ողջ ողջ դժոխք» իջած ըլլան՝ Մովսէսի դէմ զանգատեն չառնուին համար):

Նոր Կտակարանին մէջ՝ Յունարէն հատէս բառն ալ թարգմանուած է Անգլերէն հել (Հայերէն դժոխք) բառով, եւ ճիշտ Երբայեցերէն շէօլին նշանակութիւնն ունի: Ատով մահուան վիճակին կ'ակնարկուի, որ գերեզման կոչուած է: Ասոր որպէս ապացոյց՝ մի քանի համարներ կը ներկայացնենք. Գործք Բ. 27, Սաղմոսաց ԺԶ. 10էն մէջ բերում մըն է: Մատթէոսի ԺԶ. 18ին մէջ Յիսուս հատէս բառը կը գործածէ, որ «դժոխք» թարգմանուած է, ըսելով. «Դժոխքին դռները... պիտի չյաղթեն» Իր եկեղեցին: Անկասկած՝ ատով այն ըսել կուզուի թէ որոշեալ ատենին մահուան վիճակը պիտի ոչնչացուի:

Ասոր համաձայն՝ Յայտնութեան Ա. 18ին մէջ րտուած է թէ Յիսուս դժոխքին բանալիները՝ այսինքն մահուան վիճակը բանալու միջոցներն ունիինչպէս Յայտնութեան Ի. 13ն ալ կ'ըսէ. «Մահը ու դժոխքը իրենց մէջի մեռելները տուին»։ Հոս հաւտէս բառը գործածուած է. ան ճիշտ շէօլի նշանակութիւնն ունի, եւ ակներեւարար յարութեան ատեն գերեզմանին իր մեռելները դուրս տալուն կ'աշխարհէ։ Յայտնի է որ անով յաւիտենական չարչարանքի չ'ակնարկուիր. ինչու որ եթէ մարդիկ յաւիտենապէս հոն գացած ըլլային՝ դուրս չէին կրնար բերուիլ։ Ս. Գրոց այս համարը չ'ըսեր թէ դժոխքը իր մէջի կեանքները տուաւ, հասկա՛կ' ըսէ՛ թէ՛ ան մեռելները տուաւ։

ԳԵՀԵԱՆ

Յունարէն կէհեմնա բառն ալ Անգլերէնի մէջ հէլ (եւ Հայերէնի մէջ «դժոխք») թարգմանուած է։ Ան՝ մահուան վիճակ, կամ բացարձակ ոչնչացում, կը նշանակէ, ուրիշ ա՛յլեւս արթննալ կամ յարութիւն առնել պիտի չ'ըլլայ։ Կէհեմնա Յունարէն արտայայտութիւնն է՝ որով Ենովմի ձորին կ'ակնարկուի։ Երուսաղէմի ճիշտ հարաւային կողմը՝ Ենովմի ձոր կամ Գեհեմնի ձոր կոչուած ձոր մը կայ։ Հոն կրակը միշտ վառ կը պահուէր։ Քաղաքին աղտեղութիւնները եւ սատկած կենդանիներու մարմինները, եւայլն, այդ կրակին մէջ կը նետուէին ու կ'ոչնչացուէին։ Հրէական օրէնքը թոյլ չէր տար որ ողջ արարած մը այդ կրակին մէջ նետուի։ Սովորութիւն էր աղտեղութիւնները Երուսաղէմի պարիսպէն դուրս հանել եւ բարձր տեղէ մը ձորին մէջ նետել։ Նետուած կենդանիներու դիակները երբեմն ժայռերուն վրայ կը մնային ու որդերը կը փճացնէին դանոնք։ Ուստի Ենովմի ձորը ոչնչացման տեղ էր։

Իր խօսքերը ըմբռնելու կարող Հրեաներուն խօսելով Յիսուս ըսաւ. «Եթէ քու աչքդ քիչ կը դայթակեցնէ, հանէ դանիկա, աղէկ է քեզի մէկ աչքով Աստուծոյ թագաւորութիւնը մտնել, քան թէ երկու աչք ունենալ ու կրակին գեհեմնը ձգուիլ, ուր անոնց

որդը չ'մեռնիր ու կրակը չ'մարիր» (Մատթէոսի Թ. 46, 47)։ Անչէջ կրակն ու որդը ոչնչացում կը պատկերացնեն, ու Յիսուս կ'ըսէր Հրեաներուն թէ իրենք ա՛ն այդ բանին պիտի ենթարկուէին։

Պարզ խօսքով՝ Յիսուս Հրեաներուն կ'ըսէր թէ՛ ինք Աստուծոյ սահմանուած Թագաւորն էր, եւ թէ որոշեալ ատենին Աստուած Իր թագաւորութիւնը պիտի հաստատէր. թէ՛ խիստ մեծ առանձնաշնորհ մըն էր այդ թագաւորութեան մէջ բաժին ունենալ. սակայն ունէ մէկը պիտի չ'կրնար անոր մէջ մտնել թէ որ յօժար չ'ըլլար Աստուծոյ կամքին հակառակ եղող ամէն բան դո՛ւնել։ Ուստի թէ որ մէկը աչքի մը կամ ձեռքի մը չ'ափ սիրելի բան մ'ունէր՝ որ վնասակար պիտի ըլլար ու գինք թագաւորութենէն դուրս պահէր՝ աւելի լաւ էր որ զանիկա դո՛ւնէր քան թէ ինք ոչնչացուէր։

Յիսուս հետեւեալ համարին մէջ նոյն գեհեմն բառը գործածեց կրկին. «Եւ մի վայնաք անոնցմէ՛ որ մարմինը կ'սպաննեն, ու չեն կրնար հոգին սպաննել. հասկա՛ւն աւելի անկէ վախցէ՛ք դուք, որ կրնայ հոգին ու մարմինը գեհեմնին մէջ կորսնցնել» (Մատթէոսի Ժ. 28)։ Նա հոս պարզապէս կ'ըսէ թէ գեհեմնը (որը Անգլ. Աստուածաշունչը ինչպէս ալ՝ նոյնպէս եւ յիշուած նախընթաց համարին մէջ հէլ, «դժոխք», կը թարգմանէ), ոչնչացում կը նշանակէ։ Մէկը կրնայ ուրիշ մը սպաննել, բայց անիկա որոշեալ ատենին պիտի յարուցուի. սակայն եթէ դայն Աստուած ոչնչացնէ՛ բուն իսկ անոր դոյութեան իրաւունքը պիտի ոչնչացնէ, ու անիկա ա՛լ պիտի չ'յարուցուի։

Դժոխք թարգմանուած հաւտէս բառը կը նշանակէ մահուան վիճակ մը՝ ուրիշ կարելի է յարութիւն առնել։ Իսկ գեհեմն բառը կը նշանակէ մահուան վիճակ մը՝ ուրիշ ա՛լ յարութիւն պիտի չ'ըլլայ։

Երկրորդ վրայ արարած ատեն՝ Յիսուսի բուն թշնամիները կեղծաւոր կողերներն էին, թէեւ անոնք կը յաւակնէին ըլլալ Եհովա Աստուծոյ ներկայացուցիչները։ Անոնք Եհովան սխալ կը ներկայացնէին ու ժողովուրդը կը մոլորեցնէին։ Նա բացէ ի բաց ըսաւ

անոնց թէ իրենք Սատանայի ծառաներն էին (Յուլ-
հաննու Ը. 44) : Յիսուս տաճարը մտնելէն եւ սեղա-
նաւորները դուրս վճռաւէն յետոյ՝ Փարիսեցիներու
նաեւ եւ միւս կղերներուն բանաստեղծութիւն մ'ըրաւ
եւ այդ առթիւ ըսաւ անոնց . «Օձեր, իժերու ծնունդ-
ներ, ի՞նչպէս պիտի փախչիք զեհեհեհ զատապար-
տութենէն» (Մատթ. ԻԳ. 33) : Այդ մարդիկը լոյսի
դէմ մեղանշած էին : Անոնք գիտէին թէ Նա Մեռիան
էր, բայց զԱնիկա հալածեցին ու ջանացին մեռցնել :
Որովհետեւ անոնք այդ լոյսը ունէին՝ Նա կը հար-
ցրէր անոնց, ի՞նչպէս կարելի է ձեզի համար յաւի-
տնական ոչնչացումէ խուսափել .— Երբ. 2. 4-6 :

Ով որ ուրիշներուն դէմ չարախօսութիւն կ'ընէ
ու կը զրպարտէ եւ վէճ կը հանէ՝ Նա այդ կերպով
անոնց կործանմանը աշխատած կ'ըլլայ : Գրուած է .
«Լեզուն ալ կրակ մըն է, անիրաւութեան տիեզերք
մը . լեզուն մեր անգամներուն մէջ այնպէս դրուած
է, որ բոլոր մարմինը կ'աղաղակէ, եւ բնութեան
չրժանը կը բռնկեցնէ, ու ինք զեհեհեհ կը բռնկի»
(Յակոբու Գ. 6) : Հոս դործածուած զեհեհ բառը
պարզապէս ոչնչացում կը նշանակէ :

ԹԱՐԹԱՐՈՒ

Անգլերէն Աստուածաշունչի մէջ Յունարէն
քարքարու բառը հէլ (դժոխք) բառով թարգման-
ուած է : (Ինչպէս քիչ առաջ յայտնեցինք՝ Հայերէն
Աստուածաշունչը Յունարէն այդ քարքարու բառը
«տարտարոս» ընծայած է պարզ տառադարձութիւն
մը միայն ընկրով : Բանաւոր պատճառ մը չկայ զայն
հէլ (դժոխք) թարգմանելու, բացի այն պարագայէն
որ անիկա չար հրեշտակներու բանտարկուած վի-
ճակը կը ներկայացնէր : Զրհեղեղէն առաջ հոգեղէն
կարգ մը էակներ կամ հրեշտակներ մարդկային ա-
րարածներու հետ խառնուելով պրծուեցան : Ասոր
իբր արդիւնք՝ երկրիս վրայ չար սերունդ մը առաջ
եկաւ : Մեծ ջրհեղեղը վրայ հասաւ ու ոչնչացուց
այդ սերունդը : Բայց չար հրեշտակները չոչնչացան :
Անոնց մասին գրուած է .

«Վառնդի . . . Աստուած մեղք գործող հրեշտակ-
ներուն չխնայեց, հապա խաւարի կապերով տար-
տարոսը ձգեց՝ դատաստանի պահել տուաւ» (Բ. Պե-
տրոսի Բ. 4) : «Եւ այն հրեշտակները, որոնք իրենց
իշխանութիւնը չպահեցին, հապա իրենց բնախու-
թիւնը ձգեցին, մշտնջենաւոր կապերով խաւարի մէջ
պահեց մեծ օրուան դատաստանին» (Յուդայի 6) :
Բայց Ս. Գրոց մէջ ունէ տեղ չըսուի թէ մարդկա-
յին ունէ արարած քարքարու ըստած տեղ մը գնաց :
Ատիկա կաշկանդուած վիճակն է կարգ մը չար հր-
եշտակներու, որոնց հաշիւը Տէրը վերջնականապէս
պիտի կարգադրէ դատաստանի ժամակալ : (Դժոխ-
քի նիւթին շուրջ աւելի մանրամասն բացատրութիւն
տուող գրականութեանց փափաքողներ, թող հաճին
զիմել ԴԻՏԱՐԱՆԻ հասցէին) :

Այնպէս հասկցած եմ թէ ձեր որդին Քրիստո-
նէայ մը չէր : Ուստի նախընթաց համարները վճը-
ռաբար ցոյց կուտան թէ՝ ձեր որդին մեռած է ու
գերեզմանին մէջ կը գտնուի . թէ՛ նա բոլորովին
անգոյ է, եւ մի միայն Աստուծոյ յիշողութեանը
մէջ գոյութիւն ունի եւ ոչ ուրիշ տեղ . թէ՛ որդեկալ
ատենին նա իր մեռած վիճակէն դուրս պիտի բեր-
ուի : Այս նիւթին շուրջ Ս. Գիրքը պրպտելէ առաջ՝
օգտակար պիտի ըլլայ նախ պատասխանել սա
հարցման՝

ՄԱՐԴԻԿ ԻՆՉՈՒ ԿԸ ՄԵՌԻՆ

Ձեր որդին ուշիմ երիտասարդ մըն էր : Նա պար-
տաճանաչ էր ձեզի հանդէպ : Նա ունէ ոճիր չէր գոր-
ծած : Երեւութապէս նա փայլուն ապագայ մ'ունէր,
եւ դուք անոր մասին մեծ յոյսեր ունէիք : Հետեւա-
բար դուք պատշաճօրէն կը հարցնէք . «Ինչո՞ւ հա-
մար մեր որդին ամենեւին մեռնէր : Աստուած ինչո՞ւ
համար զանիկա մեղմէ առաւ» : Աստուած չէր որ ա-
ռաւ ձեր որդին : Անոր մահուան պատճառը հասկը-
նալու համար՝ հարկաւոր է քննել մարդուն պատ-
մութիւնը ինչպէս որ Աստուածաշունչին մէջ արձա-
նագրուած է :

Առաջին մարդը կատարեալ ստեղծուեցաւ եւ
երկրի վրայ իրեն կատարեալ բնակարան մը տրուե-

ցաւ: Բացարձակ իշխանութիւն ստացած ըլլալով՝ նա երկրիս թագաւորն էր եւ երկրի վրայ ապրելու իրաւունքն ունէր: Այս շնորհը մշտնջենապէս վայելելու համար նա պարտ էր Աստուծոյ օրէնքին հնազանդել: Ակնածելու կարողութեամբը օժտուած եւ կատարեալ մարդ մ'եղած ըլլալով՝ նա սլաշտեց իր սիրալիր Արարիչը՝ Եհովա Աստուծոյ:

Աստուած՝ Իր հոգեղէն որդիներէն մին՝ Արուեսակը Եղեմի մէջ մարդուն վրայ հսկիչ դրած էր: Արուեսակի սրտին մէջ փառասիրութիւն ծնանելով փառաբեցաւ որ մարդը զինք պաշտէ, ու այդպէսով նա կարենայ Բարձրելոյն նմանիլ (Եսայիայ ԺԴ. 12-15): Արուեսակ՝ իր նպատակին հասնելու համար նենգութեան ու խարէութեան դիմեց: Նա տրամաշեց թէ մարդը Աստուծոյ օտարացնելէն յետոյ պիտի կրնայ մարդուն աչքին իբրեւ բարեբար մը կրկնալ եւ անկէ պաշտուիլ: Նա Եւայի միջոցաւ դործեց եւ անոր հաւատացուց թէ՝ Աստուած իրեն ու իր ամուսնոյն ճամբարութիւնը չէր խօսած:

Արուեսակ ըսաւ Եւայի. «Ոչ թէ անշուշտ պիտի մեռնիք, քանզի Աստուած գիտէ թէ այն օրը որ անկէ ուտէք, աչքերնիդ պիտի բացուին, եւ աստուածնեւրու պէս պիտի ըլլաք՝ բարին ու չարը գիտնալով» (Ծննդոց Գ. 4, 5): Ուրիշ խօսքով, նա Եւայի ըսաւ թէ Եհովան զինքն ու Ադամը գիտմամբ խաւարի մէջ կը պահէր իրենց իրաւունքներուն եւ առանձնաշնորհներուն նկատմամբ: Եւայ Արուեսակէն խաբուելով Աստուծոյ օրէնքը դրժեց: Ադամ տեղեկացաւ Եւայի ըրածին եւ նա ալ մասնակից եղաւ Եւայի մեղքին (Ա. Տիմ. Բ. 14): Արդիւնքը այն եղաւ որ՝ Ադամ իր ստացած բոլոր բաները կորսնցուց:

ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ադամի դէմ Աստուծոյ արտասանած դատաւր՝ ճիշդ բացարձակապէս կը ջրէ յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութիւնը: Գիտէք որ յետագոյն ժամանակներէ մը խորշնի է մարդուն: Ատիկա նոյն իսկ անկատար մարդուն արդարութեան զգացումները կը դրդուէ: Երբ Ամերիկայի սահմանադրութիւնը

նը կը պատրաստէին՝ որոշեցին որ ընտել յետ իրողութեան (էս փոքր ֆէքթօ) օրէնք չանցուի: Անշուշտ Աստուած մարդէն աւելի լաւ է: Եթէ կղերնեւրուն ըսածը շիտակ է թէ՝ Աստուած յաւիտենական չարչարանաց տեղ պատրաստեց եւ ուրիշ չարերու հետ Ադամը հոն դրկեց, այդ պարագային՝ Ադամի մեղանշնելէն յետոյ օրէնքին պատիժը փոխուած ըլլալու է: Եւ եթէ Աստուած այդպիսի բան մ'ըրաւ, ուրեմն նա յանցաւոր է յետ իրողութեան օրէնք մը անցնելուն եւ դորձադրելուն համար: Այդպիսի բան մը բացարձակապէս հակառակ է արդար Աստուծոյ մը, եւ դրուած է արդէն թէ՝ արդարութիւնն ու իրաւունքը Եհովայի աթոռին հիմն են— Սաղմոսաց 28. 14:

Աստուած Իր օրէնքը Ադամի յայտարարեց եւ յետոյ էապէս ըսաւ. «Եթէ դայն ոտնակոխ ընես՝ անշուշտ պիտի մեռնիս» (Ծննդոց Բ. 17): Մեռնելը՝ գոյութենէ դադրել, կեանքէ դրկուել կը նշանակէ: Թէ որ մարդը Աստուծոյ օրէնքը ոտնակոխ ընէր, այն ատեն Աստուած ինքզինք չհակասելու համար պարտաւոր էր ընել ճիշտ այն՝ ինչ որ յայտարարած էր: Աստուած Իր օրէնքը Աստուծաշունչին մէջ արձանագրել տուաւ, ու ատիկա այնքան պարզ ու բացառապէս էր՝ նոյն իսկ կղեր մը պէտք է կարող ըլլայ հասկնալու: Այդ օրէնքին մէջ՝ անփերջ չարչարանքի կամ քաւարանի ունէ ակնարկութիւն չկայ: Անիկա հետեւեալն է.

«Եւ Ադամի ըսաւ, Որովհետեւ դուն քու կնոջդ խօսքը մտիկ ըրիր, եւ այն ծառէն կերար, որու համար պատուիրեցի քեզի՝ ըսելով, Չուտես անկէ, երկիրը քու պատճառաւ անիծեալ ըլլայ. կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ նեղութիւնով ուտես անկէ. եւ փուշ ու տատասկ բուսնէ քեզի, եւ դաշտին խոտը ուտես: Երեսիդ քրտինքովը ուտես քու հացդ, մինչեւ դեռնիք դատնալը ուրկէ առնուեցար. Բանգի հող էիր դուն, ու հողի պիտի դառնաս»—Ծնդ. Գ. 17-19:

Ադամի մահէն չօրս հազար տարի վերջէն էր միայն՝ որ մարդիկ սկսան յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութեան մասին լսել: Ատիկա Մատանա-

յին մէկ հնարքն էր, «Մահ չկայ»-ի իր սկզբնական սուտը պաշտպանելու համար: Սատանան տեսաւ թէ՛ եթէ մարդիկ հոգիին ներակից (ինքերէնք) անմահութեան վարդապետութեան հաւատան՝ այն ատեն րոտիպուած պիտի ըլլան հաւատալու թէ՛ ամբարիշտները տեղ մը յաւիտենապէս կը չարչարուին. եւ թէ՛ եթէ ինք յաջողէր մարդուն հաւատացնելու թէ՛ Եհովա Աստուած մարդուն չմեռնող անմահ հոգի մը տրւած եւ այդ հոգիին համար անվերջ չարչարանաց տեղ մը պատրաստած էր, այն ատեն պիտի կրնար մարդը Աստուծոյ հեռացնել եւ Աստուծոյ դէմ հայհոյել տալ: Ատիկա՝ մարդը մեծ Եհովայէն հեռացրնելու համար՝ Սատանային կողմէ՛ Եւայի վրայ ի դուրս դրուած սկզբնական ծրագրին մէկ մասն էր: Հոգիին ներակից անմահութեան եւ յաւիտենական չարչարանքի երկու կեղծ վարդապետութիւնները իրարմով միասն կըրցած են կանգուն մնալ, ու երկուքն ալ սխալ ըլլալով ստիպեալ պիտի իյնան:

Մարդը երկրի տարբերէն շինուած էր, ու երբ մեռնի՝ հոգին կը վերադառնայ. եւ կենդանութեան չունէր, զոր Աստուած անոր ունեղերէն ներս փչած էր, մարդէն ելլելով միջոցին կը վերադառնայ ուրիշ եկած էր աստուածային կարգադրութեամբ, ու մարդ բացարձակապէս կը մեռնի— Ժողովողի Գ. 19, Սաղմոսաց ԺՈՁ. 4:

Աղամ իր մեղանչելէն առաջ դաւակ չունէր: Եղեմէն վտարուելէն վերջն էր որ անոր դաւակները ծնան: Աղամ մեղքին պատճառաւ մահուան դատապարտուեցաւ: Անոր դաւակները անկատար էին. ինչու որ մահուան դատապարտութեան տակ եղող մարդը չէր կրնար կատարեալ կեանք փոխանցել: Ուստի կը կարդանք. «Ահա ես անօրէնութիւնով ծընայ, ու իմ մայրս մեղքով յղացաւ զիս»— Սաղմոսաց ԾԱ. 5:

Ուստի մարդկային ամբողջ ազգը մեղաւոր ծընաւ, ոչ թէ իրենց ուղերւոր՝ հապա անոր համար որ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: «Վասնդի ինչպէս մարդէ մը մեղքը աշխարհ մտաւ, եւ այն մեղքէն մահը, եւ այնպէս ամէն մարդոց վրայ տարածուեցաւ մա-

հը, քանդի տիէնը մեղանչեցին» (Հոովմ. Ե. 12): Սատանան պատճառ եղաւ մարդուն մեղանչելուն, հետեւաբար մարդուն մահուան ուղղակի պատասխանատուն Սատանան է:

Արդ՝ ձեր որդին ծնած էր, կեանքի առանց ունէ՛ր իրաւունքի. այն պատճառաւ որ անիկա ժառանգէր էր՝ Աղամի Աստուծոյ օրէնքը ստնակոխ ընելուն արդիւնքը: Աստուած ինքզինք չհակասելու համար պարտաւոր էր Աղամը մահուան դատապարտել. եւ քանի որ անոր բոլոր սերունդը առանց կենաց իրաւունքի կը ծնէր՝ բնականաբար մարդկային ամբողջ ազգին վախճանը մահ պիտի ըլլար: Բնաւ տարբերութիւն չընէր թէ մարդ արկածով կը մեռնի թէ ոչ հիւանդութեամբ:

Թերեւս կուզէք հարցնել թէ՛ Աստուած ինչո՞ւ համար մահը չուտով չէ դադարեցուցած: Պատասխանը այն է թէ՛ Աստուած թոյլ տուած է որ մարդկային ազգը իր ընթացքը շարունակէ մինչեւ որ հասնի գիրենք մեղքէ ու ապականութենէ վեր բարձրացնելու նախորդ ժամանակը: Թէ որ մեռելները անդգայ են ու «բան մը չեն գիտեր» ուրեմն անոնք չեն ալ չարսարուիր: Թէ որ Աստուած իր նախորդ ժամանակին դանոնք մահուանէ պիտի արթնցնէ եւ կենաց տիրանալու պատեհութիւն մը պիտի շնորհէ անոնց՝ ուրեմն անոնք վնաս մը կրած չեն: Այժմ պիտի տեսնենք թէ Աստուած պատրաստուած է մարդը որոշեալ ատենին փրկելու, եւ թէ ամէն մարդ անհատական պատեհութիւն մը պիտի ունենայ Անոր հնազանդելու եւ յաւիտեան ապրելու:

ՓՐԿԱՆՔԸ ԽՈՍՏԱՅՈՒՄԸ

Աստուծոյ որոշեալ ատենին մահը պիտի ոչնչանայ, ու այնուհետեւ մարդիկ ալ պիտի չմեռնին: «Մահը յաւիտեան բնաջինջ պիտի ընէ» (Եսայ. ԻԵ. 8, Յայտ. ԻԱ. 4): Աստիք Աստուծոյ խոստումներն են, ու Աստուծոյ բոլոր խոստումները յարմար ատենին անպատճառ պիտի իրականանան (Եսայ. ԽՁ. 11, ԾԵ. 11): Եհովայի տուած մէկ ուրիշ խոստումն է՝ «Զանոնք ղերեղմանին ձեռքէն պիտի փրկեմ. դա-

նայել մահուրնէ՝ պիտի աղատեմ. քու ժանտախտդ ուր է, ով գերեզման» (Ովսեայ ԺԳ. 14): Աստուծոյ այս խոստումները ունէ՛ օգուտ պիտի չունենան, թէ ոչ մեռեալներէն ունէ՛ մէկը յաւիտեանական չարչարանաց մէջ է:

Նկատելու ենք որ վերոյիշեալ համարներով չի խոստացուիր մարդը քաւարանէ կամ յաւիտեանական չարչարանքէ փրկել, հասկնա՛ մահէն եւ գերեզմանին իշխանութենէն: Ուստի, վերջնական եղբակացութիւնը այն է թէ՛ մեռելները ներկայիս գերեզմանին մէջ կը գտնուին, եւ ոչ թէ՛ ունէ՛ տեղ մըն են դգայուն վիճակի մէջ: Որովհետեւ Աստուած մարդուն փրկութիւնը պատրաստած է, մահը յաճախ քուն կը կոչուի: Որոշեալ ատենին Տէրը մեռելները պիտի վերակենդանացնէ, թէ որ ճշմարիտ է իր խոստումը: Բայց, պիտի հարցնէք, ատիկա ինչպէս կրնայ ըլլալ: Ուստի քննենք:

ՓՐԿԱՆՔԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

Սէր կը նշանակէ անշահախնդրութեան կատարեալ արտայայտութիւն: Երբ մէկու մը օգնելու համար բան մը կ'ընէք, հոգ չէ թէ այդ անհատը տեղեկութիւն ունեցած ըլլայ կամ ոչ, դուք թէ որ անշահախնդիր էք այդ բանին մէջ, այն ատեն սէրն է որ մղած է ձեզ: Դուք ձեր որդին միշտ սիրած էք. անոր բարեկեցութեան համար դուք ձեր կարելին ըրած էք, նա ձեր ծնողական հոգածութեանց մասին տեղեկութիւն ունեցած ըլլար թէ ոչ: Թէ որ ձեր որդին սխալ ճամբայ բռնած ըլլար եւ թէ որ ձեզի համար կարելի ըլլար կերպով մը անոր օգնել՝ դուք ուրախութեամբ պիտի մատուցանէիք սէտք եղած օժանդակութիւնը:

Ստալին մարդը՝ Ադամ. Աստուծոյ որդին է: Նա սխալ ճամբայ բռնեց: Աստուած իր օրէնքը չի նա՛ծ ու յայտարարած՝ եւ Ադամ ալ դայն բեկանած ըլլալով՝ պարտաւոր էր պատիժը կրել: Աստուած դայն չէր կրնար անպատիժ թողուլ՝ եւ նոյն ատեն իր մեծութիւնն ու արդարութիւնը պահպանել: Բայց Աստուած, իր Ադամ որդւոյն նկատմամբ ունեցած

ի՛շտ մղուած, անմիջապէս սկսաւ մարդուն փրկութեանն ու աղատագրութեանը համար պատրաստութիւն տեսնել: Նա այնքան խմսատուն կերպով կողմեց իր ծրագիրը որ՝ ատով ոչ միայն Ադամ՝ հապա նաեւ անոր բոլոր զաւակները փրկուին ու կենաց տիրանալու պատեհութիւն մ'ունենան, որոնց մէջ է նաեւ ձեր որդին:

Սակայն Ադամ ու անոր ամբողջ սերունդը յաւիտեան գերեզմանին մէջ պիտի մնային՝ թէ որ Աստուած անոնց կեանք շնորհելու պատրաստութիւն մը չտեսնէր: Նա չէր կրնար իր դատաւճիռը փոխել, սակայն Նա կրնար այնպէս մը կարգադրել որ Ադամի տեղ ուրիշ մը մեռնի՝ որպէսզի Ադամ ու անոր բոլոր զաւակները մահուրնէ աղատին ու ապրելու պատեհութիւն մ'ստանան: Աստուծոյ օրէնքին մէջ սա կարգադրութիւնը կայ. «Անձի տեղ անձ ... պիտի տրուի» (Երկրորդ Օրինաց ԺԹ. 21): Օրէնքի այդ կարգադրութիւնը կը նշանակէր թէ՛ եթէ գտնուէր կատարեալ մարդ մը որ յօժարէր Ադամի տեղ մեռնի՝ այն ատեն Աստուած կրնար Ադամը ու անոր ամբողջ սերունդը մահուրնէ եւ անոր հետեանքներէն աղատել: Ամբողջ երկրիս վրայ կարելի չէր գտնուել մարդ մը՝ որ կարող ըլլար օրէնքին պահանջներուն դոհացում տալ, ինչու որ բոլորն ալ Ադամի սերունդն են— Սաղմոսաց ԽԹ. 7:

Արդ՝ տեսնենք Աստուծոյ անշահախնդրութիւնը: Երբ մարդուն փրկութեան համար կատարուած մեծ կարգադրութիւնը մեր աչաց առջեւ կը պարզուի՝ կ'սկսինք իրապէս ըմբռնել թէ՛ Աստուած սէր է: Աստուծոյ ստեղծագործութեան սկիզբը Լօղոսն էր, իր սիրեցեալ Որդին: Եհովայի կամքին հպատակելով՝ այս սիրեցեալ Որդին իր հոգեղէն կեանքը թողուց եւ մարդ եղաւ: Եհովայի գորութեամբը Նա Մարիամի արդանդին մէջ յղացուեցաւ (Մատթ. Ա. 18): Նա ծնաւ իրբեւ մի կատարեալ մանուկ, սուրբ, անարատ ու մեղաւորներէն դատուած:

Երբ այս Որդին, օրէնքին պահանջած չափահասութեան տարիքին հասնելով երեսուն տարեկան եւ զաւ, այլեւս կատարեալ մարդ մըն էր, ինչպէս որ էր

Աղամ մեղանչելէն առաջ: Այս սիրեցեալ Որդւոյն տունը որ առաջ Լօղոս էր, Յիսուս եղաւ որպէս մանուկ ծնելէն յետոյ (Ղուկասու Ա. 31, Եբր. Է. 26): Յիսուս ինչո՞ւ մարդ եղաւ: Յիշելու ենք որ, Աստուած խոստացեր էր մարդը դերեզմանի իշխանութենէն ու մահէն փրկել: Յիսուս ըսաւ թէ Ինք եկած էր Իր կեանքը մարդուն համար փրկանք տալու (Մատթէոսի Ի. 28): Նա ըսաւ նմանապէս թէ Ինք եկած էր որ մարդիկ կեանք ունենան (Յովհ. Ժ. 10): Ս. Գրքը բացայայտօրէն ըսած է թէ Նա հրեշտակներէն վարժարդու վերածուած էր, որպէսզի Աստուծոյ ողորմութեամբը ամէն մարդու համար մահ ճաշակէ— Եբրայեցիս Բ. 9:

Աստուած կը սիրէր Իր Որդին: Նա Եհովայի սրտին ամենասիրելին էր: Բայց Եհովան մարդն ալ կը սիրէր. եւ որպէսզի մեռելները ետ բերուին ու ապրելու պատեհութիւն մ'ունենան, Նա թոյլ տուաւ որ Իր Յիսուս Որդին մեռնի: Գրուած է. «Վասնզի Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը, մինչեւ իր միածին Որդին տուաւ, որպէսզի ամէն ով որ անոր հաւատայ՝ չկորսուի, հապա յաւիտենական կեանք ունենայ: Վասնզի Աստուած իր Որդին չղրկէ աշխարհ, որպէսզի աշխարհը դատէ, հապա՝ որպէսզի անով փրկուի»— Յովհ. Գ. 16, 17:

Յիսուս մեռաւ ու մեռելներէն յարութիւն առաւ: Նա որպէս մարդ մեռաւ, եւ որպէս մարդ պէտք է որ յաւիտեան մեռած մնայ: Եհովա զԱնիկա յարոյց իբրեւ աստուածային էակ մը, Նա երկինք համարանալով՝ մարդուն համար իբրեւ փրկագին տուած Իր մարդկային կատարեալ կեանքին արժէքը հոն ներկայացուց: Նա մեռաւ ոչ միայն մէկ հոգիի հապա բոլորին համար ալ, եւ որովհաւ ատենին բոլոր մարդկութեան տեղեկութիւն պիտի տրուի այս իրողութիւններուն մասին, որպէսզի ամէն մարդ պատեհութիւն ունենայ Տէրը ընդունելու եւ Անոր հնազանդելով ապրի:

Գրուած է. «Վասնզի այն է աղէկը ու ընդունւիլին մեր Փրկիչ Աստուծոյն առջեւ, որ կ'ուղէ թէ ամէն մարդիկ փրկուին ու ճշմարտութիւնը ճանչնալու

դան: Գանդի մէկ Աստուած կայ, ու մէկ միջնորդ Աստուծոյ ու մարդոց մէջտեղ, Գրիստոս Յիսուս մարդը, որ իր անձը ամենուն տեղ փրկանք տուաւ իր ատենին վկայութիւն ըլլալու»— Ա. Տիմ. Բ. 3-6:

Աստուած ինչո՞ւ թոյլ տար որ Իր ամենասիրելի Որդին մեռնէր: Թէ որ մարդկութեան ոեւէ մէկ մասը յաւիտենական չարչարանքի մէջ ըլլար՝ Յիսուսի մահը անոնց օգուտ մը պիտի չունենար: Մարդկութեան մեծ մասը մեռած է՝ առանց Տէրով նկատմամբ նոյն իսկ ոեւէ տեղեկութիւն ունենալու, եւ թէ որ կղերները շիտակ են՝ առնոյ բոլորն ալ յաւիտենական չարչարանաց դիմած են: Քաւարանի եւ յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութիւնները բացարձակապէս կը հակասէ Փրկանքի զոհադրձութեան մեծ ճշմարտութեանը. եւ Ս. Գրքը բացօրոշապէս կը յայտնէ թէ՝ փրկանքի զոհադրձութիւնը պատրաստուած այն միակ միջոցն է, որով մարդիկ ապրելու պատեհութիւնը պիտի ունենան (Գործք Դ. 12): Այժմ, որպէսզի կարող ըլլանք տեսնելու թէ տրդիտութեան մէջ մեռնողները ինչպէս կենաց տիրաւորու պատեհութիւնը պիտի ունենան՝ յառաջ կ'անցնինք հետազօտելու այն վարդապետութիւնը որ այնքան յստակ, զմայլելի ու գեղեցիկ կերպով քարոզուած է Ս. Գրոց մէջ. ասիկա է՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդը կենդանական ստեղծագործութեան ամենաբարձրն է: Նա երկրէն՝ հողեղէն է եւ բոլոր կենդանական ստեղծագործութեան վրայ թաղաւոր ըլլալու համար ստեղծուած (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 47, Ծննդոց Ա. 26): Բոլոր կենդանիները հողիներ են: Մեռած կենդանի մը մեռած հողի մը կամ էակ մըն է: Մարդը միւս կենդանիներուն նման կը մեռնի, եւ բոլորն ալ միեւնոյն տեղը, այսինքն՝ դերեզման, կ'երթան: Ասոր որպէս ապացոյց դրուած է. «Վասնզի մարդոց որդիներուն պատահածը եւ անասուններուն պատահածը մէկ է. մէկը ինչպէս կը մեռնի՝ միւսն ալ այնպէս կը մեռնի. ու ամենուն չունչը մէկ է. ու մարդը անասունէն աւելի բան մը չունի, վասնզի ա-

մէջնը ունայնութիւն է. ամէնը մէկ տեղ կ'երթայ. ամէնը հողէն եղաւ, ու ամէնը հող կը դառնայ» — Ժողովոյի Գ. 19, 20:

Ոչ ոք պիտի ջանայ վատել թէ անասունները քաւարանի կամ յաւիտենական չարչարանաց մէջ են: Անոնք մեռած ու գոյութենէ դադրած են: Մարդիկ ալ անոնց նման կը մեռնին, ու մեռնելէ յետոյ «բան մը չեն գիտեր» (Ժողովոյի Թ. 5): Մարդիկ յաւիտեան մեռած պիտի մնային՝ թէ որ Աստուած վերկուծիւն մը եւ մեռելոց յարութիւն մը ծրարած չըլլար: Յարութիւն կը նշանակէ կեանքը վերստանալ. այսինքն՝ վերակենդանացուիլ: Այդ բառը ինքնին ցոյց կուտայ թէ յարուցուելիքները մեռած են: Թէ որ բարիները մեռած ատենին անմիջապէս երկինք կ'երթան՝ ի՞նչ հարկ պիտի ըլլար զանոնք յարուցանելու:

Եթէ, կղերներուն ըսածին համաձայն, երկինքի, քաւարանի կամ դժոխքի մէջ մարդիկ կը գտնուին՝ անոնք հոն ողջ ըլլալու են, եւ ուրեմն չեն կրնար յարուցուիլ: Թէ որ յաւիտենական չարչարանաց մէջ գտնուողներ կան, անոնք չեն կրնար յարուցուիլ՝ սա երկու պատճառներով. առաջին՝ անոր համար որ անոնք հոն տակաւին ողջ եղած պիտի ըլլան. եւ երկրորդը՝ անոր համար որ անոնք մշտնջենապէս այդ տեղին դատապարտուած պիտի ըլլան: Եթէ յարութիւնը ճշմարիտ է՝ այն ատեն յաւիտենական չարչարանքի եւ քաւարանի վարդապետութիւնները սուտ են բացարձակապէս:

Ս. Գրոց մէջ կը կարգանք. «Վասնզի ինք (Աստուած) օր մը սահմանեց որուն մէջ աշխարհս արդարութեամբ պիտի դատէ այն մարդուն (Յիսուսին) ձեռքով՝ զոր որոշեց, ու ամենուն հաւատացուց (այսինքն՝ վստահացուց) զանիկա մեռելներէն յարուցանելով» (Գործք Ժէ. 31 — Տես Անգլ. Ս. Գրքը): Աստուած ինչպէ՞ս կրնայ «ամենուն հաւատաց»նել (կամ՝ վստահացնել) թէ որ անոնց ընծայէ ճշմարտեան գիտութիւնը. եւ ի՞նչպէս կրնայ ճշմարտու-

թեան գիտութիւնը անոնց ընծայել՝ եթէ զանոնք մահուրէն չ'արթնցնէ:

Գրուած է դարձեալ. «Մեռելներու յարութիւն պիտի ըլլայ, թէ՛ արդարներուն եւ թէ՛ մեղաւորներուն» (Գործք ԻԴ. 15): Արդարները անոնք են՝ որ Գլորիոս Յիսուսի նկատմամբ ունեցած իրենց հաւատքին պատճառաւ արդարացուած են: Ի վերջոյ երկինք գնացողներու մասին խօսելու պարագային՝ ասիկա դարձեալ պիտի բացատրեմ ձեզի: Իմ ըսածներուս որպէս ապացոյց՝ Յիսուսի խօսքերը կը փափաքիմ մէջ բերել.

«Ասոր վրայ մի՛ դարմանաք. վասնզի ժամանակ պիտի դայ՝ երբ բոլոր գերեզմաններու մէջ եղողները անոր ձայնը պիտի լսեն ու դուրս պիտի գան. անոնք որ բարի գործեր են՝ կենաց յարութեան համար, եւ անոնք որ չար գործեր են՝ դատաւտանի (եւ ոչ թէ դատապարտութեան) յարութեան համար» (Յովհաննու Ե. 28, 29 — Տես Հայերէն Գրաբար՝ ինչպէս նաեւ Անգլ. վերաքննուած Մթ. Գրքերը): Թէ որ մեռելներուն ոեւէ մէկ մասը քաւարանի կամ յաւիտենական չարչարանքի մէջ եղած ըլլար՝ Յիսուս պիտի յայտնէր այդ բանը. ընդհակառակը՝ Նա ըսաւ թէ անոնք գերեզմանին մէջ են եւ թէ անկէ դուրս պիտի գան: Նկատելու ենք որ երկու դասակարգ կայ. մէկ դասակարգը կենաց յարութեան համար դուրս կուգայ՝ իսկ միւսը՝ դատաւտանով յարութեան համար:

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Տասներորդար առաջ՝ Յիսուս երկինք համբարձաւ, ու ատկէ քիչ վերջ մարդոց ճամբայ բացուեցաւ: Անոր քայլերուն հետեւելու (Ա. Պետ. Բ. 21). Նա ըսաւ թէ ով որ կուզէ Իրեն հետեւող ըլլալ՝ պարտի անձը ուրանալ, խաչը առնել ու Իր ետեւէն երթալ (Մատթ. ԺԶ. 24): Նա որոշ կերպով յայտնեց նմանապէս թէ՛ աշխարհի վերջաւորութեան դարձեալ պիտի գար Իրեն ընդունելու ամէն անոնք որ հաւատարիմ եղած էին, եւ թէ ատոնք երկինք պիտի տարուէին: Այս դասակարգը կը բաղկանայ ճշմարիտ Գլ-

բխտոնեաներէ: Անոնցմէ մաս մը Կաթողիկ եկեղեցիին, մաս մը Բողոքական, մաս մը Հայաստանեայց եկեղեցիին մէջ, եւ մաս մըն ալ բոլոր եկեղեցիներէ դուրս գտնուած են:

Մարդիկ Տէրոջ առաջին դարուստէն մինչեւ երկրորդ դարուստն է որ կրնան Քրիստոնեայ ըլլալ: Մէկը Քրիստոնեայ կրնայ ըլլալ հաւատարմով Աստուծոյ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսի իբրեւ իր Փրկիչը, եւ յետոյ՝ Աստուծոյ կամքն ընելու համար բոլորովին իր անձը նուիրելով: Անկէ վերջ՝ Աստուած կ'արդարացնէ այդ անձը. աշխնքն թէ՛ Աստուած դանդաղ ուղիղ կամ արդար կը հաշուէ՝ որպէսզի նա կարենայ Յիսուսի քայլերուն հետեւիլ— Հովով մայեցիս Ե. 1, 9, Ը. 31:

Այն ժամանակ՝ Աստուած դանդաղ կը յղացնէ որպէս նոր արարած (նոր ստեղծուած— Յակոբուս Ա. 18, Ա. Պետ. Ա. 1-3). եւ անոր՝ իբրեւ նոր արարած, նա կը խոստանայ աստուածային բնութեան մասնակից ընել՝ թէ որ մինչեւ ի մահ Տէրոջ հաւատարիմ ըլլայ (Բ. Պետ. Ա. 4-11): Տէրոջ հաւատարիմ ըլլալ կը նշանակէ՝ աշխարհէն, Սատանայի կազմակերպութենէն, հեռու եւ անջատ մնալ (Յակոբուս Դ. 4, Բ. Կորնթ. 2. 17): Կղերները՝ հսկայ առեւտրականներուն, աշխարհավարներուն, եւ Սատանայի կազմակերպութեան հետ կ'ապ ունեցող ամէն բանի հետ կը խառնուին: Ասկէ դատ՝ անոնք Տէրը սխալ կը ներկայացնեն, դիւային վարդապետութիւններ կը քարոզեն եւ Աստուած որպէս ծիւղալ մը կը ներկայացնեն: Զանոնք չենք կրնար արդար կամ արդարացած մարդոց դասակարգին մէջ հաշուել:

Քրիստոնեան այն է՝ որ հաւատարիմ ու անվերապահ կերպով Տէրոջ կը ծառայէ. ու նա պարտաւոր է հաւատարիմ ըլլալ ոչ թէ կարճ ժամանակի մը համար միայն, հապա՝ այնքան ատեն որ երկիր վրայ կը գտնուի: Խոստացուած է. «Մինչեւ ի մահ հաւատարիմ եղիր, ու քեզի կենաց պսակը պիտի տամ» (Յայտ. Բ. 10): Ահա այս է այն դասակարգը որ մեռած է իբրեւ «բարի դործ» ողներ (Յովհ. Ե. 29). ու

ահա ասոնց է որ Տէրը խոստացած է առաջին յարութեան մասնակից ընել եւ մարդկայինէ հոգեղէնէ անհրաժեշտ փոխել. որոնք այն ատեն երկինք պիտի երթան ու յաւիտեան Տէրոջ հետ պիտի ըլլան (Յայտնութեան Ի. 6, Ա. Կորնթ. ԺԵ. 49-54): Ասոնք կը վարձատրուին անմահութիւն ստանալով: Ասոնցմէ դատ ուրիշ անմահութիւն ստացողներ պիտի չըլլան:

ԵՐԿՐԻ ՎՐԱՅ ԲՆԱԿՈՂՆԵՐ

Զեր որդին երբէք Քրիստոնէութիւն չէր դառնաւ: Ան՝ Աղամի մեղքին պատճառաւ, մեր բոլորին նման, ապրելու իրաւունքէն զուրկ ծնած էր: Ուստի Տէրոջ տեսակէտով՝ անիկա չար էր: սակայն ատիկա չնշանակեր թէ Աստուած դանդաղ յաւիտենական չարչարանաց մատնեց: Նա մեռած է. եւ Յիսուս կը յայտնէ այժմ թէ՛ բոլոր անոնք որ չար դործեր են՝ դատաստանով յարութեան համար դուրս պիտի գան (Յովհաննու Ե. 29): Մարդիկ Սատանայէն առաջնորդուած՝ այս համարին «դատաստան» նշանակող Յունարէն բառը «դատապարտութիւն» թարգմանեցին, յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութիւնը վեր բռնելու համար:

Մեռնողներուն մեծագոյն մասը՝ այս մեղաւոր կամ չար դատապարտին կը պատկանին: Անոնք Տէրոջ մասին երբէք չէին լսած, ու փրկութեան ճամբային վրայով ոեւէ տեղեկութիւն չունէին: Բայց անոնք պիտի արթնան մահուան քունէն, ու դատաստան մը կամ փորձ մը եւ կեանք ստանալու պատեհութիւն մը պիտի ունենան: Անոնք՝ այն ատեն պէտք է ճշմարտութեան զիտութիւնը ստանան, որպէսզի կարենան Տէրը ընդունիլ եւ հնազանդիլ Անոր: Եթէ դատաստանի ատեն՝ քննութենէն յաջող անցնին, անոնց վարձատրութիւնը պիտի ըլլայ՝ յաւիտենական կեանք երկրիս վրայ:

Գրուած է թէ Աստուած երկիրը ոչ թէ պարապ տեղը՝ հաղա մարդուն բնակութեան համար ստեղծեց (Նապ. ԽԵ. 12, 18): Երկիրը յաւիտեան պիտի մնայ (Ժողովողի Ա. 4): Ան՝ վերահաստատուած մարդուն բնակարանը պիտի ըլլայ:

Ուստի՝ այս օրհնութիւններուն դալէն անձն հրաժեշտ է որ մեռելները իրենց գերեզմաններէն դուրս բերուին: Բնաւ կասկած չկայ թէ մեռելները յարութիւն պիտի առնեն: Անոնց յարութիւնը երբեք կարելի չէ ժխտել (Ա. Կորթ. Ժն. 3—10): Ս. Գիւրգը սապէս կը պատճառաբանէ. «Ուրեմն եթէ Քրիստոս կը քարոզուի, որ մեռելներէն յարութիւն առած է, ի՞նչպէս ձեզմէ մէկ քանինները կ'ըսեն թէ Մեռելներու յարութիւն չկայ: Եթէ մեռելներու յարութիւն չկայ, ուրեմն Քրիստոս ալ յարութիւն առած չէ: ... Եւ եթէ Քրիստոս յարութիւն առած չէ, ձեր հաւատքը պարապ է, ու տակաւին ձեր մեղքերուն մէջ էք. նոյնպէս Քրիստոսով ննջողներն ալ կորսուած են» (Ա. Կորթ. Ժն. 12, 13, 17, 18): Նկատելու ենք որ այս համարները չեն ըսեր թէ՝ անոնք յաւիտենական չարչարանքի մատնուած են, հապա անոնք կ'ըսեն թէ՝ եթէ յարութիւն չկայ՝ այն ատեն մահուամբ քրնացողները կորսուած են, այսինքն՝ յաւիտենապէս զոյլութենէ դադրած են:

Ս. Գիւրգը կը շարունակէ իր պատճառաբանութիւնը. «Բայց հիմա Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն առած է, ննջեցեալներուն առաջին պտուղը: Քանզի՝ ինչպէս մարդով եղաւ մահը, մարդով ալ մեռելներու յարութիւնը: Վասնզի ինչպէս Ադամով ամէնը կը մեռնին, նոյնպէս ալ Քրիստոսով ամէնը կ'ենդանի պիտի ըլլան. բայց ամէն մէկը իր կարգովը՝ առաջին պտուղը Քրիստոս, ետքը Քրիստոսին ներք՝ իր դալու ատենը».— Ա. Կորթ. Ժն. 20—23:

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ս. Գրոց մէջ ամենէն աւելի աչքի դարձող բանը Աստուծոյ թաղաւորութիւնն է: Բոլոր մարդարէնները դալիք թաղաւորութեան մասին գուշակեցին. Յիսուս եւ առաքեալներն ալ Թաղաւորութիւնը քարոզեցին: Աստուծոյ կուգուի Աստուծոյ թաղաւորութիւնը, երբ Քրիստոս որպէս Թաղաւոր պիտի իջնէ ու երկրին բոլոր ազգերը պիտի օրհնէ: Արդ, նկատի առնենք թէ՝ այդ թաղաւորութեան ատեն Տէրը ի միջի այլոց ի՞նչ բաներ պիտի ընէ:

«Վասնզի անոր պէտք է թաղաւորութիւն ընել՝ մինչեւ բոլոր թշնամիները իր ոտքերուն տակ զնէ: Վերջին թշնամին որ պիտի խափանի՝ մահն է» (Ա. Կորթ. Ժն. 25, 26): Նկատողութեան արժան է թէ՝ մահը թշնամի կոչուած է, եւ արդարեւ անիկա մարդկային ընտանիքին մեծ թշնամին է: Այս երեկոյ՝ երբ ձեր տունը եկայ, տեսայ որ դուք բոլորդ ալ տխուր էիք. ձեր այդ ողբալի վիճակը՝ յիշողութեանս բերաւ Ս. Գրոց թանկագին խոստում մը, զոր ներկայիս կուգեմ ձեզի կարգալ, որպէսզի անով մխիթարուիք: Այդ համարը հետեւեալն է.

«Տէրը այսպէս կ'ըսէ. Ռամայի մէջ ձայն մը լսուեցաւ, ողբի ու դառնազին լացի ձայն. Ռաբէլ իր տղոցը համար կուլար, եւ իր տղոցը համար մխիթարուիլ չէր ուզեր, վասնզի անոնք չկային: Տէրը այսպէս կ'ըսէ. Քու ձայնդ լալէն եւ աչքերդ արցունքէն դաղրեցուր, վասնզի ջու գործիդ համար վարձք կայ, կ'ըսէ Տէրը, ու թշնամիին երկրէն պիտի դառնան: Եւ ջու ապաղայ ժամանակիդ համար յոյս կայ, կ'ըսէ Տէրը, որ ջու տղաքներդ իրենց սահմանը պիտի դառնան».— Երեմեայ ԼԱ. 15—17:

«Թշնամիին երկիրը», գերեզմանը՝ մահուան վիճակն է. ահաւասիկ խոստում մը՝ որ յոյս կը պարունակէ ձեր որդւոյն համար. թէ՝ նա վերակենդանանալով իր սահմանը, իր հայրենիքը, այս երկիրը պիտի վերադառնայ: Քանի որ Յիսուս փրկանքի մեծ դուռն եղած է բոլոր մարդոց օգտին համար, պէտք է որ մեռելները արթնան եւ այդ իրողութեան ծանօթանան:

Մահը Ս. Գրոց մէջ քուն կոչուած է. ուստի բոլոր մեռելները Յիսուսով կը քնանան: Կարդանք հետեւեալ համարները. «Ձեք ուղեր, եղբայրներ, որ տղտը ըլլաք ննջեցեալներուն վրայով, որպէս զի չարամբիք ինչպէս ուրիշները՝ որոնք յոյս չունին: Քանզի եթէ կը հաւատանք թէ Յիսուս մեռաւ ու յարութիւն առաւ, նոյնպէս ալ Աստուած՝ Յիսուսով մեռեցեալները անոր հետ պիտի բերէ: ... Ուստի մէկգմէկ մխիթարեցէք այս խօսքերով» (Ա. Թեսալ. Դ. 12, 13, 17—Տես Անդլ. Ս. Գիւրգը): Տխուր սրբ-

տեր մխիթարութիւն կրնան ստանալ այն բաներուն տեղեկանալով: Աստուծոյ փափաքն է որ մարդիկ մխիթարուին: Նա չուզեր որ անոնք յաւիտենական տանջանաց վախի մէջ ապրին:

Յիսուսի աշակերտները քաջալերեցին ժողովուրդը սիրտիանաց պատգամով, եւ Տէրոջ բոլոր հաւատացողներուն յորդոր տրուած է՝ իրենց հանդիպած տխուր սրտերը մխիթարել (Բ. Կորթ. Ա. 3-6): Շատեր կ'ըսեն թէ իրենք Աւետարանի քարոզիչներ են, բայց իրականութեան մէջ՝ չեն: Աւետիս ուրախ լուր կը նշանակէ, եւ ամէն անոնք որ քաւարան եւ դժոխքի տառական կրակ ու ծծումբ կը քարոզեն՝ ժողովուրդին ո՛չ թէ ուրախ՝ հապա տխուր լուր կը հաղորդեն:

Մարդիկ մեծ ցաւ դպացած են երբ ըսուած է իրենց թէ՛ եկեղեցիէն դուրս մեռնող իրենց սիրելիները կա՛մ քաւարանի աննկարագրելի տանջանաց մատնուած՝ են եւ կամ յաւիտենապէս դժոխքի սարսափներուն ենթարկուած: Աստուած երբեք մտադրած չէր որ ժողովուրդին այդ տեսակ բան քարոզուի. ատիկա Անոր մտքէն անդամ չէր անցած: Բացարձակապէս Սատանան է որ այդ տեսակ բաներ հնարած է՝ ժողովուրդը բուն ճշմարտութեան հանդէպ կուրացնելու եւ դանոնք Նհովա Աստուծմէ հեռացնելու համար: Ս. Գրոց մէջ պարզ կերպով գրուած է թէ՛ Սատանան ժողովուրդին միտքը կուրացուցած է բուն այդ նպատակով. — Բ. Կորթ. Գ. 3, 4:

Քրիստոնեայ մը Տէրովմէն պաշտօն ստացած է հեղերուն աւետիս տալ, կոտրած սիրտ ունեցողները բժշկել, ու սգաւորները մխիթարել (Եսայեայ ԿԱ. 1, 2): Քաւարան, դժոխքի տառական կրակ ու ծծումբ քարոզողները չեն տար այս սիրտարար պատգամը: Անոնք՝ այդ դիւային վարդապետութիւնները, շահախնդրական նպատակով՝ իրենց եկամուտ բերելու համար դործածած են: Ինծի համար փափաքելի է որ դուք Ս. Գիրքը քննէք, տեսնելու համար թէ անցեալ վեց հազար տարիներու տեւողութեան Սատանան ինչպէս մարդկութիւնը խարած ու արդարութեան հակառակ դիրք բռնած է:

ՄԻՋԱՉԳԱՅԻՆ Ս. ԳԻՐԴ ՈՒՍԱՆՈՂԱՅ ՄԻՈՒԹԻՆԸ «ԱՉԱՍԱԳՐՈՒԹԻՆ» անունով դիրք մը հըրատարակած է: Ան կը նկարագրէ Եղեմէն մինչեւ հիմա մարդուն ունեցած փորձառութիւնները եւ Աստուծոյ եւ արդարութեան նկատմամբ Սատանայի հակառակութիւնը: Ան՝ յետոյ յառաջ կ'անցնի ցոյց տալու թէ՛ Տէրը ինչպէս պիտի ոչնչացնէ Սատանայի կազմակերպութիւնը ու կապէ նոյն ինքն Սատանան. թէ՛ Նա ինչպէս ժողովուրդին աչքերը պիտի բանայ ճշմարտութեան հանդէպ, մեռելները ետ՝ երկրիս վրայ պիտի բերէ ու ողջ եղողներուն հետ միացնէ, եւ մարդոց խաղաղութիւն ու երջանկութիւն շնորհէ: Ատիկա իրական աղատագրութիւն պիտի ըլլայ. ու մարդիկ պիտի ազատին կեղծ ուսուցիչներէ, ու հիւանդութիւններէ եւ ցաւէ ու մահէ, եւ երջանկութեամբ պիտի ապրին յաւիտեան:

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՆ

Այս առթիւ՝ կը փափաքիմ Ս. Գրոց հետեւեալ մեծ ճշմարտութիւններուն մի քանինները բաղդատել Սատանային ու անոր ներկայացուցիչներուն կողմէ քարոզուած ճիւղային ու դիւային բաներուն հետ.

Աստուած մարդուն ապրելու իրաւունք տուաւ եւ ըսաւ. թէ որ ինծի հնազանդիք՝ պիտի ապրիք. իսկ եթէ չհնազանդիք՝ անշուշտ պիտի մեռնիք. — Ծննդոց Բ. 16, 17:

Սատանան ըսաւ. Աստուած կը ջանայ մարդը խաբել ու տգիտութեան մէջ պահել: Նա անշուշտ պիտի չմեռնի. — Ծննդոց Գ. 4, 5:

Աստուած մարդը մահուան դատապարտեց իր օրէնքը զրթելուն համար:

Սատանան սկսաւ ներալից անմահութեան վարդապետութիւնը քարոզել, ու ըսել թէ մարդիկ իրենց մեռնելէն յետոյ աւելի կենդանի են քան որ էին իրենց մեռնելէն առաջ:

Աստուած իր Խօսքին միջոցաւ կ'ըսէ թէ մեռելները զգացողութիւն չունին. թէ՛ անոնք զերեկոյան ինչ մէջ են եւ բան մըն ալ չեն գիտեր. — Մաղմոսաց ԺՆԶ. 4, Ժողովողի Թ. 5:

Սատանան տարածած է այն սուտը թէ՛ եկեղեցւոյ փոքրաթիւ լաւ անդամները երկինք դացած են. թէ՛ աւելի մեծ թւով մարդիկ ալ քաւարանի մէջ կը գտնուին, ուր պիտի մնան ու պատժուին այնքան առան որ՝ քահանաները իրենց ստացած դրամներուն փոխարէնը աղօթք ընելով զանոնք ազատեն. իսկ թէ՛ մարդկութեան մեծամասնութիւնը անվերջ տանջանաց մատնուած է:

Աստուծոյ Խօսքը կ'ուսուցանէ թէ՛ Նա սէր ու արդարութիւն է. — Ա. Յովհաննու Դ. 8:

Սատանան ու անոր պատուիրակները կ'ուսուցանեն թէ՛ Աստուած հրէշ մըն է, որ իր ստեղծածները յաւիտեան պիտի չարչարէ:

Աստուած իր Խօսքին մէջ վեր կը բռնէ ու կը բարձրացնէ փրկանքի մեծ Ձոհը, զոր Նա պատրաստեց որպէսզի մարդիկ կարենան ապրիլ. — Ա. Տիմոթէոսի Բ. 5, 6:

Սատանան ու անոր երկրային պատուիրակները՝ քաւարանի եւ անվերջ տանջանաց վարդապետութիւնները կը քարոզեն, եւ այդպէսով կ'ուրանան փրկութեան մեծ Ձոհը:

Աստուծոյ Խօսքը կը քարոզէ թէ՛ մեռելները յարութիւն աչիտի առնեն. — Դործք ԻԴ. 15:

Սատանան ու անոր պատուիրակները կը քարոզեն թէ՛ մեռնողները անմահ են եւ իրականութեան մէջ մեռած չեն. այսպէսով՝ անոնք կ'ուրանան յարութիւնը:

Աստուած իր Խօսքին միջոցաւ կը յայտնէ թէ՛ իր որոշեալ առեւին՝ մարդկային աղբին հնազանդները պիտի վերահաստատէ, վերականգնէ, անոնց յաւիտեանական բնակարան պիտի պարգեւէ երկրիս վրայ ու անոնք անվերջ երջանկութիւն պիտի վայելեն. — Դործք Դ. 19—21, Մատթէոսի ԺԸ. 11:

Սատանան ու անոր պատուիրակները կը քարոզեն թէ՛ երկիրը մարդկային սերնդագործութեան վայր մըն է պարզապէս. թէ՛ Աստուած ասոնց փոքրամասնութիւնն է որ երկինք կը տանի, իսկ մնա-

ցեալ մեծամասնութիւնը քաւարանի կամ յաւիտեանական չարչարանաց կը մատնէ:

Մենք անհատական թշնամութիւն մը չունինք կղերներուն կամ ոեւէ մէկուն հանդէպ. բայց ոեւէ մէկը կրնայ անշուշտ տեսնել թէ՛ հոգիներու ներակից անմահութիւն, քաւարան ու անվերջ տանջանք քարոզող մարդիկ, հոգ չէ թէ ինքզինքնին կղեր ալ կողեն, Սատանայի սուտերն են որ կը տարածեն, հետեւեալաբ Բանսարկու Սատանային գործակալներն են: Թէ որ այս կղերներուն քարոզած վարդապետութիւնները ուղիղ ըլլային՝ այն ժամանակ ոեւէ յոյս պիտի չըլլար ձեր դաւակին համար: Բայց անոնք ուղիղ չեն: Ս. Գիրքը բացորոշապէս կը յայտնէ թէ՛ ձեր որդւոյն համար ոչ միայն յոյս կայ՝ այլ թէ անիկա մահունէ ետ պիտի բերուի եւ յաւիտեանական կեանք ստանալու պատահութիւն մը պիտի ունենայ:

Փոքրիկ Սամուէլ՝ այս խոսակցութեան ամէն մէկ կէտը ուշադրութեամբ մտիկ ըրեր էր: Նա ալլեւ չկրցաւ ինքզինք զսպել: Վեր ցատկելով գոչեց. «Հայրի՛կ, օ՛ հայրի՛կ, հուրրա՛», հիմալ հասկցայ: Սատանան՝ Ադամ եղբօր եւ ուրիշ ամէն մէկուն մասին խօսած սուտը մեր բոլորին հաւատացուց: Ադամ ոչ թէ քաւարանի կամ տանջանաց՝ հապա գերեզմանին մէջ է ու դարձեալ մեղի պիտի դառնայ: Ժողովուրդը այն քարոզը մտիկ ընելէ արդիւող կղերները Սատանային սուտը կը քարոզեն եղեր: Ալ հասկցայ հիմալ: Հը՛, Օննիկ Յովհաննէսեանը անցեալ օր դըպրոցին մէջ սուտ մ'ըսաւ, ու վարժուէին անոր վերաբերեալ ներսի կողմը դուրս դարձնել սուտաւ եւ անկիւն մը կանգնեցուց զանիկա, եւ բոլոր տղայք իրենց լեզուները անոր դէմ դուրս հանեցին սուտ խօսած ըլլալուն համար: Հայրիկ, արդեօք Սատանային սուտը քարոզելուն համար է որ կղերները իրենց բաճկոնները եւ օձիքները սխալ կը հագնին՝ առջեւի մասը կտենին բերելով»:

Պրն. Մնացորդեան չարունակեց.

Ա. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ Աստուծոյ արդարութեան օրէնքին համաձայն՝ կղերները շատ չանցած

մեծ նախատանաց պիտի ենթարկուին ժողովուրդին քարոզած իրենց կեղծ վարդապետութիւններուն համար: Բաղմաթիւ տարիներ անոնք քաւարան ու դրժոխքի տառական կրակ քարոզած ու այդպէս եկեղեցական վիթխարի դրութիւն մը կառուցած են, որ այս աշխարհի կառավարող ուժերուն մէջ մասը դարձած է: Անոնք իրենց քարոզութիւններով երկտասարդները պատերազմի դրկած են, ըսելով անոնց թէ՛ ով որ պատերազմի դաշտին մէջ մեռնի, ուղղակի երկինք պիտի երթայ. եւ թէ՛ ան որ չուզէ երթալ ու իր ընկեր արարածները սպաննել՝ պարտի դրժոխք երթալ:

Այժմ կարգ մը կղերներ կը խոստովանին թէ յաւիտենական չարչարանքի տեղ մը գոյութիւն չունի, եւ թերթերն ալ անոնց խոստովանութիւնները կը հրատարակեն: Երբ ժողովուրդին քաջերը հետզհետէ կը բացուին՝ կղերները նախատելի կ'երեւան իրենց աչքերուն: Աստուծոյ Ոսքը՝ յարութեան մասին խօսելով, կ'ըսէ. «Ու երկրի հողին մէջ քնացողներուն շատերը պիտի արթննան, ոմանք յաւիտենական կեանքի համար, եւ ոմանք ալ նախատինքի ու յաւիտենական անարգանքի համար» (Դանիէլի ԺԲ. 2): Անգամ մը որ մարդիկ տեղեկանան թէ իրենք ինչպէս սխալ առաջնորդուած են՝ քաւարանի եւ տանջանքի նման Աստուած-անպատուող վարդապետութիւններ քարոզողները նախատինքի պիտի ենթարկուին:

Կղերները այն ժամանակ պիտի չուզեն՝ ներկայիս իրենց հաղած զգեստներովը ցոյց տալ թէ իրենք քարոզիչներ են: Իրողութիւնը այն է որ անոնք պիտի ջանան իրենց ինքնութիւնը ծածկել: Անոնք այնքան պիտի ամչնան իրենք իրենցմէ՝ որ պիտի յայտարարեն թէ իրենք բնաւ քարոզչութիւն չեն ըրած, հապա խոզեր ու կովեր արածած են միայն: Մարդարէին խօսքերը որոշապէս ցոյց կուտան այս բանը: Անշուշտ Աստուած նախատեսած էր անոնց բռնկիւր ընթացքը, եւ Նա մարդարէաբար հետեւեալը գր'ւ տուաւ անոնց մասին.

«Ու պիտի ըլլայ որ այն օրը մարդարէները (քարոզիչները) մարդարէութիւն ըրած (քարոզած) ատենին պիտի ամչնան, ամէն մէկը իր տեսիլքէն, ու խարելու համար մարդու վերարկու (կղերական ըզզեստ) պիտի չհագնին: Եւ անոնց ամէն մէկը պիտի ըսէ, Ես մարդարէ (քարոզիչ) չեմ, ես երկրագործ մարդ եմ. քանզի իմ մանկութենէս ի վեր զիս ստացան իբրեւ հովիւ: Եւ անոր պիտի ըսուի, Ձեռքերուդ մէջ այս վէրքերը ի՞նչ են. ու անիկա պիտի ըսէ, Աստուծոյ բարեկամներու տանը մէջ ընդունած վէրքերս են».— Չաքարեայ ԺԳ. 4-6:

Մարդարէ բառը քարոզիչ կը նշանակէ: Նկատելու ենք որ՝ անոնք այն ատեն ներկայինին նման ըզզեստներ պիտի չհագնին խարելու համար: Անոնք իրենց քարոզիչ եղած ըլլալին պիտի ուրանան, որպէսզի ժողովուրդին նախատինքին առարկայ չըլլան: «Իմ բարեկամներու տանը» ասացուածքը Սատանայի կաղմակերպութիւնը կը նշանակէ. այդ տունը կը բաղկանայ առեւտրականներու, քաղաքագետներու եւ եկեղեցականներու ամբօխէն: Ս. Գրոց ուրիշ համարներ ալ ցոյց կուտան թէ՛ քարոզիչները այդ բանին մէջ վէրք պիտի ստանան.— Յայտնութեան ԺԲ. 16, 17, Երեմեայ ԻԵ. 34—36:

Աստուծոյ Ոսքին ճամարտութիւնը քարոզելէն աւելի մեծարելի ու երանելի դրադում մը չկայ: Աւետարան քարոզել կը նշանակէ՝ լսելու ցանկացողներուն «աւետիս» տալ: Սակայն Աստուած երբէք ծրագրած չէր որ աւետիսը դրամով տրուի: Նա երկինքէն հրեշտակաց խումբը դրկեց Յիսուսի ծննդեան ատեն աւետիս տալու համար (Լուկ. Բ. 9-11): Երկնային պատգամաւորներու այդ խումբը յայտարարեց թէ՛ այն ուրախ լուրը յարմար ատենին բոլորին պիտի տրուի: Անոնք երկնային պատգամին համար վճարում չպահանջեցին:

Յիսուս երկրի վրայ եղած ատենը երեք ու կէս տարի քարոզեց, եւ սակայն ռեւէ ատեն դրամի համար պնակ չստորագրուց: Ս. Պօղոս՝ աւետարանը քարոզելու համար ասդին անդին պտըտած ատեն իր

ապրուստը վրանագործութեամբ կը ճարէր: Աստուծոյ Խօսքին այս հաւատարիմ քարոզիչները՝ վշտահար սրտերու սիրտիանք բերին: Ատիկա ընելը տանձնաշնորհ մըն է:

Այս բարի լուրերը հաղորդելով՝ ես ոչ թէ մարդոց՝ հասկա Սատանայի եւ անոր համարժէց դորձակալներուն դէմ է որ կը կոտորեմ: Ես կը հաւատամ թէ ամէն մարդու պարտականութիւնն է օգնել իր նմաններուն՝ որ աղատին մոլորութենէ ու խաբէութենէ, եւ ձեռք ձգեն այն որ օգտակար է իրենց:

Դուք թերեւս պիտի հարցնէք թէ՝ թերթերը ինչո՞ւ համար չեն հրատարակեր այն բաները որոնց մասին ձեզի խօսեցայ: Պատասխանս սա է. Սատանան երկրի վրայ հսկայ կաղմակերպութիւն մ'ունի, ինչու որ ինք այս աշխարհի աստուածն է (Բ. Կորնթ. Դ. 3, 4, Յովհ. ԺԲ. 31): Երեք միացեալ ուժեր կան՝ որոնք տեսանելի կերպով աշխարհի վրայ կ'իշխեն. ատոնք են՝ առեւտրական, քաղաքական եւ կրօնական տարրերը: Եկեղեցիներու մէջ գլխաւորները՝ խիստ հարուստներն ու քաղաքագէտներն են: Քարոզիչները զանոնք հօտին գլխաւորները, ընտիրները, կը կոչեն: Առեւտրական եւ քաղաքական տարրերը պատերազմի կը պատրաստեն, ու կ'ղերներն ալ՝ մարդոց կը յորդորեն որ պատերազմի երթան:

Մեծ լրագիրները հարուստներուն սեփականութիւնն են եւ քաղաքագէտներուն կողմէ կը գործածուին. եւ քանի որ կ'ղերները նոյն կաղմակերպութեան կը պատկանին՝ անոնք կը պահանջեն որ լրագիրները Աստուծոյ Խօսքին ճշմարտութեան մասին ռեւէ բան չհրատարակեն: Ահա՛ ճիշտ ատոր համար էր որ՝ այս գիւղաքաղաքին քարոզիչները իրենց ժողովուրդին պատուէր տուին՝ Գիւղաքաղաքին Սրահը (Թառնն Հօլ) չերթալ եւ «Ու՞ր են Մեռեալները» նիւթին շուրջ տրուելիք բանախօսութեան մտիկ չընել: Այս ամենուն ետին գտնուող ճարտար միտքը Սատանան է, որ կ'ուղէ ժողովուրդը շարունակաբար խաւարի մէջ պահել: Բայց ա՛լ հասած է ժամանակը որ ժողովուրդը

դը ճշմարտութեան տեղեկանայ եւ անոնց աչքերը սկսած են բացուիլ:

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄՕՏԵՅԱԾ

Վարդուց ի վեր խոստացուած Մեսիական Թագաւորութիւնը եկած է: Աստուած Իր Խօսքին մէջ ցոյց տուած էր թէ՝ ինք Սատանայի երկրային կաղմակերպութեան այն ատեն միջամուխ պիտի ըլլար, երբ Ազգերու (Հեթանոսներու) Ժամանակները լրանային: Յիսուս մատնանիչ ըրաւ թէ՝ այդ օրը յայտնի պիտի ըլլար Համաշխարհային Պատերազմով, սովորով, համաճարակներով (մահտարածամ), յեղափոխութիւններով, Հրեաներու Պաղեստին վերադառնալով եւ ազգերու տաղնապներովը (Մատթ. ԻԴ. եւ Ղուկասու ԻԱ. Գլուխները): Այս մարդաբնութիւնները 1914ին սկսան իրականանալ:

Տէրը ըսաւ թէ այն ատեն Իր պատուէրին համաձայն՝ «արքայութեան (թագաւորութեան) այս առեւտրանք բովանդակ աշխարհի մէջ պիտի քարոզուի՝ բոլոր ազգերուն վկայութիւն ըլլալու, եւ անկէ ետեւ վերջը պիտի գայ» (Մատթ. ԻԴ. 14): Երբ աշխարհիս ժողովուրդները այս սքանչելի բաներուն մասին տեղեկութիւն ստանան, եւ իշխող դատակարգերն ալ մերժեն Տէրովը հնազանդիլ, ահա այդ ժամանակ այնպիսի նեղութիւն մը վրայ պիտի հասնի՝ որուն նմանը աշխարհ երբէք չէ տեսած (Մատթէոսի ԻԴ. 21, 22): Ու ատկէ վերջ բոլոր մարդիկ պիտի գիտնան թէ Թագաւորութիւնը եկած է, եւ անոր բերելիք օրհնութիւններուն մասին պիտի տեղեկանան:

ԱՐԴԱՐԱՐԱՏ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ մարդաբէն նախաձայնեց թէ Անոր օճեալ Որդին, Մեսիան, պիտի ըլլայ Թագաւորը, այսինքն՝ աներեւոյթ Իշխանը. թէ՛ Նա երկրի վրայ Իր արդար ներկայացուցիչները պիտի ունենայ. թէ՛ կառավարութիւնը փառաւորեալ Մեսիայի ուսերուն վրայ պիտի հանգչի. եւ թէ՛ Նա ու Անոր ներկայացուցիչները արդարութեամբ պիտի իշխեն. — Եսայայ Թ. 6, 7, ԼԲ. 1:

Կը փափաքեմ ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել «ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՔՆՍԱՐԸ» անուն գրքին վրայ: Ան՝ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍԲ. ԳԻՐԲ ՈՒՍՆՈՂԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ հրատարակուած է: Անիկա պարզ եւ որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ՛ ինչպէս աստուածային ծրարագրին համաձայն մարդիկ պիտի օրհնուին մեծ Մեծիկի թագաւորութեան ատեն: Այս դրքէն ստանալ ուղղոյնը՝ կրնան դիմել ԴԻՏԱՐԱՆԻ հասցէին: Այս առթիւ կ'ուզեմ ձեզի երկու խօսք ըսել թէ՛ ձեր որդւոյն համար ի՞նչ բաներ կրնաք ակնկալել Մեսիայի փառաւոր թագաւորութեան շրջանին, որ արդէն իսկ սկսած է.

ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Տէրոջ թագաւորութեան հաստատուելովը՝ պիտի սկսին «ամէն քաներու վերահաստատութեան ժամանակները, որոնց համար Աստուած սկիզբէն ի վեր իր սուրբ մարգարէներուն բերնովը խօսած է» (Գործք Գ. 21) — Լաւաղոյն թարգմանութիւն Յունարէն բնագրէ. տես նաեւ Ս. Գրոց Անգլ. թարգմանութիւնները): Վերահաստատութիւն կը նշանակէ կորսուած բան մը վերահաստատել: Աստուծոյ ստեղծած առաջին մարդը կատարեալ էր, եւ անոր տրուած էր երկրիս վրայ իշխելու իրաւունքը: Մեղքին պատճառաւ նա կորսնցուց կենաց իրաւունքը, երկրիս թագաւորն ըլլալու իրաւունքը, եւ կատարեալ կառավարութիւն մ'ունենալու իրաւունքը:

Տէր Յիսուս, տասներկնր դար առաջ մարդուն եւ անոր բոլոր իրաւունքներուն փրկութեան մեծ գինը հայթայթեց իր մահուամբն ու յարութեամբը: Ուրիշ խօսքով, մարդուն կորսնցուցած ամէն բանը Յիսուս գինեց, եւ այն ալ՝ իր արեամբը: Ուստի Անոր իրաւունքն է, Աստուծոյ յարմար ատենին, մարդկային ազգին վերստին կեանք տալ: Աստուած ինչո՞ւ մինչեւ հիմա ըրած չէ այդ բանը. պատասխանը այն է թէ՛ բոլոր Աստուծոյ մեզի յայտնած ծրագրին՝ Նա աշխարհի մէջէն իր անուան համար ժողովուրդ մը կը հաւաքէ՝ Տէր Յիսուսի յարութեան ժամանակէն մինչեւ

Իր թագաւորութեան հաստատուելը, ու երբ այդ գործը լրանայ՝ այն ատեն Աստուած իր թագաւորութիւնը պիտի հաստատէ «որպէսզի մնացած մարդիկը Տէրը փնտռեն» — Գործք ԺԵ. 17:

Չորս հազար տարի առաջ՝ Աստուած խոստում մ'ըրաւ Աբրահամի՝ սա բառերով. «Երկրի բոլոր ազգերը քեզմով պիտի օրհնուին» (Ծննդոց ԺԲ. 3, Գաղատացիս Գ. 8): «Աբրահամի սերունդն» է Քրիստոսը, Օծեալը (Գաղ. Գ. 16, 27, 29): Ահա՛ այս սերունդն է որ Տէր Աստուած կը պատրաստէ՝ Յիսուսի յարութեան ժամանակէն սկսեալ մինչեւ Անոր թագաւորութեան հաստատուելը: Ատկէ վերջն է որ մարդկութիւնը իր կործնած ամէն բաները պիտի վերստանայ: Աստուծոյ բոլոր մարգարէներն ալ՝ վերահաստատութեան այդ օրերուն մասին խօսեցան առաջուց: Մարգարէները հասկեցան իրենց գուշակութիւններուն իմաստը. Աստուած այդ բաները առնոց դրի առնել տուաւ ներկայիս երկրի վրայ ապրող ժողովուրդին օգտին համար:

Վերահաստատութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ՝ ներկայիս երկրի վրայ եղողները մաքրել: Աստուծոյ մարգարէն ցոյց կուտայ թէ՛ թագաւորը իր եկած ատեն պիտի մերժուի աշխարհի իշխաններէն, ատոնց մէջ ըլլալով նաեւ կղերները (Յսայեայ Ը. 14, ԻԸ. 16, Սաղմ. Բ. 2-8): Այն ժամանակ՝ ճշմարտութեան կարկուտը ստութեան պատասխարանները պիտի ալչէ ու տանի, եւ երեւան պիտի բերէ այդ սուտերուն թաքստոցները, որպէսզի մարդիկ ճշմարտութեան տեղեկանան եւ իրենց բմբռնումի աչքերը բացուին (Յսայեայ ԻԸ. 17, ԻԵ. 7): Այս գործը ներկայիս սկսելու վրայ է:

Ժամանակի ընթացքին՝ բոլոր մեռելները պիտի արթննան: Յիսուսի դրած կանոնին համաձայն՝ «առաջինները վերջին պիտի ըլլան եւ վերջինները առաջին»։ Կրնանք ատոր համար բանաւոր պատճառ մը տեսնել: Վերջին տարիներս մեռնողները առաջ պիտի վերադառնան, եւ անոնց վերադարձած ատեն երկրիս վրայ ողջ եղողները պատրաստ պիտի ըլլան զանոնք

ընդունելու: Անոնց՝ իրենց սիրելիները վերադարձը ներու համար Աստուծոյ աղօթած ատեննին իսկ՝ անոնք մէջտեղ պիտի դան: — Եսայ. ԿԵ. 24:

Աստուած մարդիկը մահուան քունէն պիտի արթնցնէ, եւ անոնց պիտի տայ ոչ թէ գերեզմանը դըրուած իրենց հին մարմինը, հասա՛ն անոնց վերահաստատելիք դործին յարմար եւ բաւական առողջ նոր մարմին մը (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 38): Մահուրնէ արթնցումները պիտի սկսին ճշմարտութեան տեղեկանալ. ու երբ Աստուծոյ բարութեանը եւ ողորմութեանը կը ծանօթանան՝ անոնք պիտի տեսնեն թէ՛ Նա ի՞նչ սքանչելի բաներ ըրած է իրենց համար՝ եւ յօժարակամ պիտի հնազանդին:

Բայց՝ թերեւս հարցնէք, Սատանան ինչո՞ւ այն ատեն պիտի չկրնայ ժողովուրդը խաբել ու ճշմարտութեան տեղեկանալէ արգելել, ինչպէս մինչեւ հիմա ըրած է: Պատասխանը այն է թէ՛ այն ժամանակաշրջանին Սատանան պիտի կասուի որպէսզի ժողովուրդը ա՛լ չմոլորեցնէ: Աստուած անոր պիտի չը թողու որ զանոնք խաբէ: — Յայտ. Ի. 1-3:

ՊՈՂՈՏԱՆ

Պողոտան՝ ինչպէս գիտէք՝ ճամբայ մըն է որուն վրայէն մարդիկ կը քայլեն: Մեր օրուան պողոտանները՝ երթեւեկութեան հանրաժանօթ ճամբաներ են: Աստուած պողոտայ բառը կը գործածէ՝ Քրիստոսի թաղաւորութեան միջոցաւ մարդիկ իրեն վերադառնալու ճամբան պատկերացնելու համար: Նա՛ իր մարգարէին սապէս գրել տուաւ. «Հոն պողոտայ ու ճամբայ պիտի ըլլայ, ու անիկա սուրբ ճամբայ պիտի ըսուի. անիկ պիտի մէ՛կը պիտի չանցնի, հասա՛ն անիկա անոնց համար պիտի ըլլայ. այն ճամբուն մէջ քալողը՝ ու յիմարները անդամ պիտի չմոլորին» — Եսայեայ ԼԵ. 8:

Տէրը ժողովուրդին ցոյց պիտի տայ այդ պողոտային վրայ ելլելու ճամբան, եւ այն ճամբան է՝ ինքզինքնին բոլորովին Տէրոջ նուիրել. ուստի անիկա «սուրբ ճամբայ» կոչուած է: Տէրը թող պիտի

չտայ որ անմաքուրները անոր մինչեւ վերջին ծայրը հասնին. սակայն այդ ճամբան անոնց համար պիտի ըլլայ՝ որպէսզի մաքրուին. եւ անիկա այնքան պարզ պիտի ըլլայ՝ որ ամէն ոք, նոյն իսկ կղերները, պարտին հասկնալ զայն: Ու Տէրը աստիճանաբար պիտի առաջնորդէ զանոնք՝ որ կը ջանան ուղիղը ընել. եւ անոնց պիտի տայ առողջութիւն ու զօրութիւն մինչեւ որ լիովին վերահաստատուին, վերանորոգուին. եւ այն ատեն՝ ոչ ոք պիտի ըսէ թէ՛ «ես հիւանդ եմ» (Եսայեայ ԼԳ. 6): Արդարեւ, երանաւէտ ժամանակ մը պիտի ըլլայ ատիկա:

Դարձեալ ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այն իրողութեան վրայ թէ՛ Տէր Յիսուս իր անձը ամենուն տեղ փրկանք տուաւ, որոշեալ ատենին բոլորին վիպութիւն ըլլալու (Ա. Տիմ. Բ. 5, 6): Աստուծոյ մարգարէն՝ վերահաստատութեան ժամանակներուն ակնարկելով՝ կ'ըսէ. «Տէրոջ փրկածները պիտի դառնան, ու երգերով Սիօն պիտի դան, եւ անոնց գլխուն վրայ յաւիտենական ուրախութիւն պիտի ըլլայ. անոնք ցնծութիւն եւ ուրախութիւն պիտի ըստանան. եւ տրամութիւնը ու հեծութիւնը անոնցմէ պիտի հեռանայ» — Եսայ. ԼԵ. 10:

Հոս յիշուած Սիօնը Աստուծոյ կազմակերպութեան կ'ակնարկէ, որուն Գլուխն ու Թագաւորն է Քրիստոս: Մարդիկ այդ կազմակերպութեան պիտի գիմեն իրենց գլխուն վրայ յաւիտենական ուրախութիւն ունենալով: Անոնք ճշմարտութիւնը պիտի սորվին, ուրախութիւն ու ցնծութիւն պիտի ըստանան, եւ տրամութիւնն ու հեծութիւնը անոնցմէ պիտի հեռանայ:

Ամբողջ հաղար տարի՝ վերահաստատութեան կամ վերանորոգման գործը յառաջ պիտի տարուի: Անոնք որ կը մերժեն Տէրոջ հնազանդիլ՝ մշտնջենական ոչնչացումով պիտի ոչնչացուին (Բ. Թեսաղոնիկեցիս Ա. 9, Գործք Գ. 23): Բայց ամէն անոնք որ Տէրոջ կը հնազանդին եւ կը ջանան արդարութեան հետեւիլ՝ պիտի ստանան պէտք եղած աջակցութիւնը եւ ուղիղ ճամբէն պիտի առաջնորդուին, եւ ի վեր-

Ջոյ՝ երկրիս վրայ յաւիտենական կենաց պիտի տիրանան: Մարդս այն ժամանակ՝ կենանքի եւ անոր վերաբերեալ բոլոր իրաւունքներուն մէջ վերահաստատուած՝ եւ երկրի վրայ արդար խաղաղ ու կատարեալ կառավարութիւն մ'ունեցած ըլլալով, լիովին վերստացած պիտի ըլլայ Ադամի կորսնցուցած բոլոր բաները: Այն ատեն՝ դուք եւ ձեր ընտանեաց միւս անդամները, ձեր մեռած որդւոյն հետ միացած, ձեր անձերը յօժարակամ Տէրոջ նուիրելով պիտի ապրիք ու չմեռնիք: Տէրոջ խոստումը այն է թէ՛ անոնք որ անցելոյն մէջ անօրինութիւն բրած են բայց արդարութիւն ընելու կը դառնան ու Տէրոջ առջեւ ուղիղ կը քայլեն՝ պիտի ապրին ու բնաւ պիտի չմեռին: — Եղեկիէլի ԺԸ. 27, 28:

Յիսուս այս բանը պատկերացուց երկրիս վրայ եղած ատեն: Ղազարոս իր բարեկամն էր: Նա յաճախ կ'այցելէր Ղազարոսի ու անոր քոյրերուն տունը: Յիսուս ու իր աշակերտները Ղազարոսի տունէն բաւական հեռու տեղ մը կը գտնուէին՝ երբ նա՝ իր աշակերտներուն դառնալով ըսաւ. «Ղազարոս մեր բարեկամը քնացած է»: Իր աշակերտներէն մին պատասխանեց. «Տէր, եթէ քնացած է՝ պիտի առողջանայ»: Բայց Յիսուս դիտէր թէ Ղազարոս մեռած էր եւ ինք անոր մահուան էր որ կ'ակնարկէր (Յովհաննու ԺԱ. 11-13): Այդ պահուն՝ Յիսուս մտադրեց ցոյց տալ իր աշակերտներուն եւ ապագային սորվիլ ուղղողներուն թէ՛ ինչ է մեռելներուն իսկական վիճակը եւ թէ Աստուծոյ նախասահմանած ատենին անոնց ինչ պիտի պատահի: «Այն ատեն Յիսուս յայտնապէս ըսաւ անոնց, Ղազարոս մեռաւ. եւ ես ուրախ եմ ձեզի համար որ հոն չէի, որպէս զի դուք հաւատաք. բայց եկէք երթանք անոր: ... Յիսուս երբ եկաւ, դուստր որ անկա արդէն չորս օրուան գերեզմանը դրուած էր»: — Յովհաննու ԺԱ. 14, 15, 17:

Զարմանալի չէ՞ որ մարդիկ Տէրոջ հաւատալու տեղ կղերներուն հաւատացած են: Թէ որ Ղազարոս բարի մարդ մ'եղեր էր, ըստ կղերներուն, նա այդ չորս օրերու տեւողութեան իրկնից մէջ կը գտնուէր:

եւ կամ, եթէ չար մարդ մ'եղեր էր, նա կամ քաւարանի եւ կամ դժոխքի յաւիտենական չարչարանաց մէջ կը գտնուէր: Բայց Յիսուս յայտնապէս ըսաւ. «Ղազարոս մեռաւ» (Յովհ. ԺԱ. 14): Յետոյ Յիսուս Բեթանիա երթալով՝ ուղղակի Ղազարոսին գերեզմանատունը գնաց: «Այն ատեն մէկգի ըրին քարը (ուր պառկած էր մեռելը), եւ Յիսուս իր աչքերը վեր վերցուց ու ըսաւ. Հայր, չնորհակալ եմ քեզի որ ինծի լսեցիր: Ու ես դիտէի որ ամէն ատեն ինծի կը լսես. բայց այս բոլորտիքս կայնող ժողովուրդին համար լսի, որպէս զի հաւատան թէ դուն զրկեցիր զիս: Եւ դայս ըսելէն ետք՝ մեծ ձայնով մը կանչեց, Ղազարոս, դուրս եկուր: Մեռելն ալ ելաւ՝ ոտքերը ու ձեռքերը պատանքով կապած եւ երեսը վարչամակով պատած. Յիսուս ըսաւ անոնց, Արձակեցէք ատիկա ու թողէք որ երթայ»: — Յովհ. ԺԱ. 41-44:

Հոս վճռական ապացոյց ունինք մեռելներուն վիճակին մասին: Թէ որ Ղազարոս երկնից մէջ եղած ըլլար՝ նա պատանքի լաթերով փաթեթուած պիտի չըլլար: Թէ որ նա քաւարանի կամ դժոխքի մէջ եղած ըլլար՝ այդ պատանքի լաթերը առաջին օրուան մէջ իսկ այրած պիտի ըլլային: Նկատի առնելու ենք որ Յիսուս զանիկա երկինքէն կամ քաւարանէն չէր որ ետ կանչեց. հասաւ գերեզմանը բանալ տուաւ եւ յետոյ աղաղակեց. «Ղազարոս, դուրս եկուր», ու Ղազարոս դուրս եկաւ: Յիսուս՝ այդպէս ցոյց տուաւ թէ մեռելները գերեզմանին մէջ են, եւ թէ որոշեալ ատենին Աստուծոյ պիտի արթնցնէ զանոնք:

Ահա այդ առթիւ էր որ Յիսուս Մարթայի ըսաւ. «Ես եմ յարութիւնը ու կենանք. ան որ ինծի կը հաւատայ, թէ եւ մեռնի՝ պիտի ապրի. եւ այն ամէնը որ կենդանի է ու ինծի կը հաւատայ, յաւիտեան պիտի չմեռնի. դուն կը հաւատա՞ս ասոր» (Յովհաննու ԺԱ. 25, 26): Ասիկա կ'ապացուցանէ թէ պիտի դայ օր մը՝ որ շատ հեռու չէ, երբ Տէրը իր խոստման համաձայն պիտի արթնցնէ ու վերակենդանացնէ բոլոր մեռեալները. ու այն ժամանակ, Յիսուսի խօսքերուն համա-

ձայն, «Այն ամէնը որ կենդանի է ու ինձի կը հաւատայ, յաւիտեան պիտի չմեռնի»:

Ուրիշ առթիւ մըն ալ Յիսուս ըսաւ. «Ճշմարիտ ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, Եթէ մէկը իմ խօսքս պահէ, յաւիտեան մահ պիտի չտեսնէ» (Յովհ. Ը. 51): Ներկայիս, Տէրոջը ժամանակին հասնելէն առաջ, ոչ ոք կրնայ պահել Անոր խօսքերը: Երբ ժամանակը գայ, ու այս մեռածները արթննան եւ ճշմարտութեան գիտութիւնը ստանան, այդ ատեն եթէ Տէրոջը խօսքերը պահեն՝ պիտի ապրին ու ա'լ բնաւ պիտի չմեռնին: Նաեւ վերահաստատութեան սկսած ժամանակները, երկրի վրայ ողջ եղողներէն ամէն անոնք որ Տէրոջը հնազանդ են՝ պիտի ապրին ու ամենեւին չմեռնին:

Քանի որ ներկայիս տնօրինութեանց մեծ փոխանցման շրջանին մէջ կ'ապրին՝ երբ Տէրը եկած է, ու ճշմարտութեան գիտութիւնը սկսած է ժողովուրդին ընծայուիլ, երբ Եհովա Աստուած Իր սիրեցեալ Որդին Իր աթոռին վրայ դրած է, կրնանք այժմ վստահաբար յայտարարել թէ՝ երկրիս վրայ ապրող միլիոնաւոր մարդիկ կան որոնք բնաւ պիտի չմեռնին, ինչու որ անոնք ճշմարտութիւնը պիտի գիտնան ու պիտի հնազանդին Աստուծոյ:

ԴժՈՒՔԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՏԵՂԻ Է

Եթէ Ամերիկայի բոլոր յարմուեանական եկեղեցիները իրական Քրիստոնեայ ըլլային, մանաւանդ Բողոքականները, որ կը խորհին թէ իրապէս լուստարուած են Աւետարանով, պիտի ճանչնային զԱստուած այնպէս՝ ինչպէս որ Ս. Գիրքը կը ներկայացնէ զԱյն: Դժոխքի վարդապետութիւնն ըստ ամենայնի պիտի ջնջէին իրենց խորհուրդներէն, խօսքերէն եւ գրքերէն: Ինչո՞ւ:

Քանզի Ամերիկայի մէջ օրէնք մը կայ որ կ'արգելէ անասունը չարչարել: Եթէ մեզքով նուաստացած մարդը պարտի գթոտ ըլլալ մինչեւ իսկ հանդէպ անասնոց, հապա ի՞նչպէս անհուն սիրով եւ գթով լի Աստուած մը կրնայ անդուծ ըլլալ հանդէպ այն մարդուն՝ զոր Իր պատկերովն ու նմանութեամբն

ստեղծած է, որուն համար մինչեւ իսկ Իր ամենասիրելի միածին Որդին զոհած է:

Մարդկային առողջ միտք մը եւ Ս. Գիրքը լաւ ուսանող մը, չկրնար համաձայնեցնել այդպիսի ճիշտագոյն վարդապետութիւն մը սիրոյ մարմնացումն եղող Աստուծոյն հետ:

Դիցուք թէ աշխարհի ամենահարուստին մէկ հատիկ զաւակն անբուժելի ակտով մը կը բռնուի. մարդը հոս հոն հարցնելով կը գտնէ քանի մը հանրածանօթ, վարպետ եւ փորձառու բժիշկներ որ իր զաւակը աղատեն: Բժիշկներն ամէն ջանք ու ճիգ ի գործ կը դնեն եւ ամէն միջոց կը գործածեն, բայց անօգուտ. օր ըստ օրէ տղուն վիճակը կը վատթարանայ, այնպէս որ տղուն տանջանացն ու աղաղակին բժիշկներ իսկ չեն դիմանար: Հայրը խորին կսկիծներով լի երբեմն կը հեռանայ տնէն որ տղուն աղաղակը չսէ, բայց անոր հնչիւնը իր ականջներուն մէջ կը զգայ:

Վերջապէս հայրը ճարահատ՝ կ'ըսէ բժիշկներուն. իմ բոլոր հարստութենէս կը մերկանամ եւ եւ մուրացիկ մ'իսկ ըլլալ կը յօժարիմ՝ եթէ իմ մէկ հատիկ զաւակս առողջացնող մէկը գտնուի: Բժիշկները կ'ըսեն, Անկարելի է որ քու զաւակդ այլեւս ապրի. ուստի միայն կը խորհինք որ զինքը թմրեցընենք ու թողունք որ ախտն իր ընթացքը կատարէ, բայց չենք գիտեր թէ ո'րչափ երկար պիտի տեւէ, օրե՞ր, շաբաթնե՞ր, ամիսներ եւ գուցէ տարիներ պիտի տեւէ:

Այն ատեն հայրը խոր կսկիծներով եւ արտասուալից աչքերով կ'ըսէ. Այլեւս այս աղաղակին չեմ դիմանար, կամ ես մեռնելու եմ որ անոր աղաղակը չլսեմ, կամ միջոց մը գտնելու է որ գտնէ անոր տանջանքը դադրի, բայց քանի որ իմ մեռնելովս ալ անոր ակտը չբուժուիր եւ տանջանքն ու աղաղակը չդադրիր, ուստի գեղով մը զինքը մահացուցէք որ գտնէ զաւակս տանջանքէն աղատի:

Բժիշկները այս խորհուրդին հաւանութիւն կուտան, իբրեւ մի միակ օրինաւոր միջոց տղան ազատելու եւ ախտն այլ աշխարհէն իսպառ ջնջուելու:

Այս պատմութիւնը լաւ կը յարմարի Աստուծոյ ծրագրին: Աստուած Իր անհուն սէրը յայտնելով՝ Իր միածին Որդին աշխարհ ղրկեց, որպէսզի ո՛վ որ ընդունի զԱյն իբրեւ դարման եւ հետեւի Անոր (դարմանը գործածելով), յաւիտենական կեանքով պսակէ, իսկ անբուժելի ախտով (մեղքով) վարակուողը եթէ չընդունի, իսպառ ջնջէ զայն (ոչ թէ տանջէ) իր մեղքովն ի միասին, որ ամբողջ տիեզերքը մաքրուի այդ գարշելի ախտէն:

Արդ, սիրելի ընթերցող, պահ մը կանգ առ եւ խորհէ քու սորվածիդ, ընդունածիդ, համոզմանդ եւ ընթացքիդ վրայ. նաեւ Աստուծոյ սիրոյն, գթոյն եւ ըրած դոհողութեանը վրայ. բաղդատէ զանոնք մէկ մէկու հետ, լաւ մը կըսէ, ու կատարեալ համոզմամբ ընդունէ եւ ամուր բռնէ մին կամ միւսը: Մին՝ որ կրնայ քու յաւիտենական կործանումդ կնքել, իսկ միւսը՝ որ կրնայ քեզ յաւիտենական կեանքով պսակել: Մին՝ որ զԱստուած կ'անպատուէ այն աստիճան որ Ամերիկայի մէջ անասունը չը չարչարելու օրէնք հաստատող մարդոցմէ շատ վար կը դասէ. իսկ միւսը՝ որ Անոր անուան եւ պատուոյն արժան եւ վայել զգացում, խորհուրդ եւ ակնածանք կը գոյացնէ մէջդ եւ օր ըստ օրէ կը պատրաստէ Ազամով կորսուած Իր պատկերին վերափոխուելու, եւ եթէ աւելի յառաջ երթաս, Յիսուս Քրիստոս ամօթ չսեպեր քեզ իր եղբայրը կոչելու, եւ այն ատեն կրնաս ամենայն համարձակութեամբ ըսել. «Ով իմ Հայրս որ երկինքն ես, քու անունդ սուրբ ըլլայ», եւ այլն:

* * *

Վերջերս հրատարակուած տետրի մը մէջ տեսանք որ՝ Մկրտչական քարոզիչ մը, Ղուկասու ԺԶ. 19-31 համարներուն մէջ արձանագրուած առակով,

կը օտարայ յաւիտենական չարչարանաց վարդապետութիւնը ջատագովել: Առակին բառերն ու խօսքերը միառմի քննելով պիտի տեսնենք թէ առակ մը վերացական դադարարով իրականի մը պատկերն է ոչ թէ նոյն իսկ իրականը: Վերոյիշեալ առակին տառական մեկնութիւնը անտրամաբանական է, եւ մեզ կ'առաջնորդէ հետեւեալ այլանդակ եզրակացութեանց.

(ա) Ղազարոս երկինք գնաց ոչ թէ առաքինութիւն մ'ունէր, հապա որդնալից աղքատ մըն էր. թէեւ Յիսուս կ'ըսէ, «Երանի հոգւով աղքատներուն»: Հարուստն ալ դժոխք գնաց ոչ թէ ամբարշտ մըն էր, այլ հարուստ էր եւ ուրախ, թէեւ Արարածի չափ ալ հարուստ չէր:

(բ) Ղազարոսի մարմինը գերեզմանին մէջն էր, նոյնպէս Աբրահամի մարմինը. հարուստն ի՞նչպէս ճանչցաւ:

(գ) Հարուստն ի՞նչ յուսով կ'ակնկալէ որ մատով մը բերուած ջրով ինք պիտի դովանայ, մինչ կ'ըսուի թէ դժոխքը ծծմբախառն եւ անմարելի կըրակով վառած լիճ մըն է, որ մինչեւ իսկ եթէ Նեղոս գետն ալ մէջը թափուի, չկրնար մարել, որովհետեւ անմարելի է:

(դ) Հարուստն ի՞նչպէս կ'ակնկալէ որ Ղազարոս մատովը ջուր բերէ, չէ՞ որ Ղազարոս ալ պիտի բռնուի:

(ե) Եթէ դժոխքն այնչափ մօտ է որ կրնան զիրար տեսնել, ճանչնալ եւ ձայն լսել, ուրեմն երկինքն ի՞նչ սոսկալի տեղ մըն է որ գիշեր ու ցօրեկ եւ յաւիտեան մեղաւորաց տանջանքը պիտի տեսնեն ու անոնց աղաղակը, ողբն ու կոծը պիտի լսեն, եւ արդարեւ ու հոգեղէն էականը ի՞նչպէս չպիտի բողբոքեն Աստուծոյ սիրոյն եւ արդարութեանը դէմ ըսելով, եթէ զանոնք չես սիրեր եւ անոնք չես գթար, գոնէ մե՞զ ալ չես սիրեր եւ մեր վրա՞յ ալ գու՞թ չու-

նիս որ անոնց երեւոյթէն եւ աղաղակէն կը տառապինք եւ հանդիստ չունինք, մանաւանդ որ անոնց աղաղակը կը խառնուի մեր փառաբանութեանց եւ օրհներգութեանց հետ, եւ անկարելի կ'ըլլայ խաղաղ եւ անխռով վայելել Քեզ օրհնելու եւ զօհաբանութիւններ մատուցանելու առանձնաշնորհը:

Ահա այս եւ ասոնց նման խորհրդածութիւններով կը տեսնենք պարզապէս թէ՛ այդ առակէն դըժոխքի կամ յաւիտենական տանջանքի վարդապետութիւն մը կազմելը ըստ ամենայնի անտեղի է, եւ բանականութիւնն ունեցող էակի մը մըլտքին արդիւնքը չէ:

Խաւար դարերու մէջ Ս. Գրքէն մոլար վարդապետութիւններ հնարողներ այնչափ մեղադրելի չեն, որովհետեւ չունէին միջոց Ս. Գիրքը լաւ ուսումնասիրելու. բայց անոնք որ այս լուսաւորեալ դարուն մէջ՝ ամէն միջոց ունենալով հանդերձ, դեռ կուրօրէն կը հետեւին անոնց, տասնապատիկ մեղադրելի են, ինչպէս է վերոյիշեալ կղերականը, որ իրեն նման կուրօրէն չհետեւողներն ալ հերետիկոս կ'անուանէ:

Ե՛րբ պիտի արթնան Աւետարանի պաշտօնեաները, իրենց պաշտօնին հաւատարիմ ըլլալու եւ իրենց ձեռքը եղած աստուածային պարգեւը՝ Սր. Գիրքը, իրենց անձին եւ ժողովուրդին փրկութեանը համար զօրծածելու:

ԹԱՏԵՐԱՆԿԱՐԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒ-
ԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՏՐԱՄԻ. — 370 պատկերներով զարդարեալ՝ չորս արարուածներով Տրամա մը որ զիտական, պատմական եւ Սր. Գրոց անժխտելի փաստերով կը նկարագրէ մեր երկրաշնորհ կազմուիլը, մարդուն ստեղծումը, անկումը եւ անոր վերահաստատութիւնը՝ աշխարհածաւալ դրախտի մը վերածուած երկրիս վրայ: Գինը 85¢ լաթակազմ, 35¢ թղթակազմ:

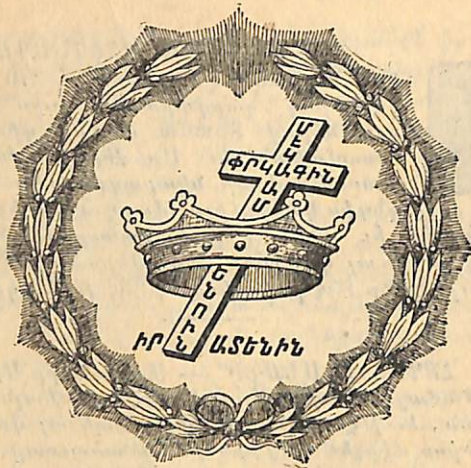
ՀՈԳԻՆ ԿԸ ՄԵՌՆԻ՞՞. — Այս տետրը Սր. Գրոց համաձայն կ'ապացուցանէ թէ մեռեալները կը ննջեն, եւ թէ անոնք «երկնից տակ ալ վարձք մը չունին» մինչեւ որ յարութեան առաւօտը դայ: 46 էջոց, եւ պատկերազարդ. գին 10¢:

ՀԱԶԱՐԱՄԻԻ ԱՐՇԱՆՈՅՍԸ կամ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԾՐԱԳԻՐԸ. — 522 էջերէ բաղկացեալ լաթակազմ, եւ ոսկետառերով քանդակուած գեղեցիկ հատոր մըն է: Իր տեսակին մէջ միակ Հայերէն գիրքն է որ լիովին կը բացատրէ թէ Աստուած ինչո՞ւ թոյլատրած է չարիքը, եւ ի՞նչպէս մօտ ատենէն աշխարհի տաղնապը պիտի վերցնէ: Բաղմաչարչար Հայորդիին ճշմարիտ բարեկամը: Գին 75¢:

Նամակ կամ դրամ զրկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆի անուան եւ հասցէին. —

THE TIDARAN

117 Adams St., Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՓՐԿԱԳԻՆԸ

Յիսուս աշխարհ դալէն առաջ գոյութիւն ունէ՞ր: Նա ի՞նչպէս կրնար կոյսէ մը ծնիլ: Յիսուս ինչո՞ւ մեռաւ եւ անոր մահը ի՞նչ արժէք ունի: Որո՞նք պիտի օգտուին անկէ: Այս հարցումներուն պատասխանը ստանալու համար կարդա այս տետրը, որ ցոյց պիտի տայ նաեւ մինչեւ հիմա քեզի անիմաստ երեւցած Սբ. Գրոց համարներու դեղեցկութիւնն ու նշանակալից ըլլալը: 64 էջ. դին 10 սէնթ:

ՈԳԵՀԱՐՅՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՏԱՆԱՅԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍ ՄԸՆ Է.— Այս տետրը կ'ապացուցանէ թէ Ոգեհարցութիւնը ուրիշ բան չէ ապա թէ ոչ դեւերու հետ յարաբերիլ: Անոր ծաւալումն ալ ուրիշ փաստ մըն է հին աշխարհին վերջացած ըլլալուն: Կը բացատրէ նաեւ Սատանայի եւ դեւերու ուրիշ դալը, եւայլն: 64 էջ, դին 10 սէնթ:

Նամակ կամ դրամ չըկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.—

THE TIDARAN
117 Adams St., Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ԴԻՏԱՐԱՆԸ

ԴԻՏԱՐԱՆԸ եւ Քրիստոսի ճերկալութեան Մունիսիլը.— 16 էջոց միամետալ պաշտօնաթերթ մը՝ որ կը պարունակէ աշխարհի կացութեան շուրջ ճշգրիտ տեսութիւններ, կատարուած մարդարէութեանց քննադատութիւններ, նաեւ դիտական, բարոյական եւ հոգեւոր ընտիր յօդուածներ: Տարեկան բաժնեկինն է՝ \$1.00 Ամերիկայի, իսկ \$1.50 Արտասահմանի համար:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՔՆԱՐԸ

384 էջոց, լաթակաղմ ու պատկերազարդ դեղեցիկ գիրք մը՝ ուր Սբ. Գրոց տասը հիմնական ուսուցումները տասը լարերով քնարի մը պէս հետեւեալ կարգով բացատրուած են. ԱՐԱՐՁԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ, ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՅԱՅՏՆՈՒՄ, ԱՐՐԱՀԱՄԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՒՄ, ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ, ՓՐԿԱՆՔ, ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՔՕՂԱՉԵՐՄՈՒՄ, ՄԵՐ ՏԵՐՈՋ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ, ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՓԱՌԱՌՈՐՈՒՄԸ, ԵՒ ՎԵՐԱՀԱՍՏՈՒԹԻՒՆ: Սբ. Գրոց վերաբերեալ գրեթէ ամէն հարցում պատասխանուած է այս հատորին մէջ: Մէկ ժամ ասկէ կարդացողը շատ աւելի բան կը սորվի քան թէ տարի մը Աստուածաբանական ձեմարան յաճախողը: Գին 50 սէնթ:

ՏԱՌԱՊՈՂ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՈՒՐ.— 48 էջ, դին 10 սէնթ:
ԱՋԱՏՈՒԹԵԱՆ ՋԱՀԱԿԻՐԸ.— 48 էջ, դին 10 սէնթ:
ԲԱՂՁԱՒԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— 64 էջ, դին 10 սէնթ:
ԺՈՂՈՎՈՐԴԻՆ ԴՐՕՇԱԿԸ.— 64 էջ, դին 10 սէնթ:

Նամակ կամ դրամ չըկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.—

THE TIDARAN
117 Adams St., Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԲ ԳԻՐՔ
ՈՒՍԱՆՈՂԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ է ԱՅՍ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ.— 1884էն ի վեր հաստատուած ձգձարիտ ֆրիստոնեաներու միութիւն մըն է, առանց ազդային կամ յարանուանական խտրութեան:

ՆՊԱՏԱԿԸ.— Այս Միութեան նպատակն է, Յիսուսի՝ «Խաղաղութեան Իշխան»ին անունով, երկրի վրայ խաղաղութիւն, սէր եւ խնդութիւն հաստատել. ազատել մարդկութիւնը խաւար դարերէն ներկայ սերունդին հասած դաւանանքներու, աւանդութիւններու եւ նախապաշարումներու կապանքէն, լուսաւորելով բոլոր ազգերը Ս. Գրոց ճշգրիտ ուսուցումներովը:

ՆՊԱՏԱԿԻՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Միութիւնս իր նպատակը կը տարածէ՝ 30էն աւելի լեզուներու թարգմանուած թերթերով, զբօսարկով, քէտիօյով, թէ՛ ուսումնասիրութեան եւ թէ՛ հրապարակային ժողովներով, եւ ֆրիստոնէավայել կեանքով:

ԱՆԴԱՄԱՆԿՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Այս Միութիւնը անդամակցութեան տոմար չի բռներ, քանի որ այդ տոմարը բռնողը Աստուած ինքն է, որ ի սրաէ Իրեն նուիրողներուն անունները երկնից մէջ կ'արձանագրէ (Եբր. ԺԲ. 23). բայց ամէն անոնք որ ձգձարտութեան համար անօթի ու ծարաւի են, սիրով կը հրաւիրէ իր Ս. Գրոց ուսումնասիրութեան ժողովներուն՝ որոնք տեղի կ'ունենան աշխարհի ամէն կողմերը թէ՛ Հայերէն եւ թէ՛ 30էն աւելի տարբեր լեզուներով:

ԴՐԱՄԸ.— Միութեանս գործը՝ իր սկզբնաւորութենէն ի վեր, կամաւոր նուիրատուութիւններէ գոյացած դրամով է որ յառաջ կը տարուի: Միութեանս ղրկուած դրամը, մի միայն իր նպատակին՝ Հանուր մարդկութեան հոգեւոր կենաց բարեւրութեանը համար կը գործածուի:

Եթէ կը զնահատէք այս Միութեան մատուցած ծառայութիւնը եւ կուզէք գործակցիլ սեւէ կերպով, ատիկա ձեր լուրջ եւ աղօթալիր դատողութեանը կը ձգենք:

Բոլոր թղթակցութիւնները կամ նուէրները ղրկուելու են ԴԻՏԱՐԱՆԻ անունն ու հասցէին, որն է.—

THE TIDARAN

117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0151227

